

Korištenje informacijske tehnologije osoba treće životne dobi

Dario, Hrašćanec

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Organization and Informatics / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:211:767706>

Rights / Prava: [Attribution 3.0 Unported/Imenovanje 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-13**



Repository / Repozitorij:

[Faculty of Organization and Informatics - Digital Repository](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE VARAŽDIN
EKONOMSKI FAKULTET ZAGREB
ZAJEDNIČKI PREDDIPLOMSKI STUDIJ

Dario Hrašćanec

**KORIŠTENJE INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE
OSOBA TREĆE ŽIVOTNE DOBI**

DIPLOMSKI RAD

Varaždin, 2018.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE VARAŽDIN
EKONOMSKI FAKULTET ZAGREB
ZAJEDNIČKI PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ**

Dario Hrašćanec

Smjer: Ekonomika poduzetništva

Redoviti student

Broj indeksa: 45363/16-R

Diplomski studij

**KORIŠTENJE INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE
OSOBA TREĆE ŽIVOTNE DOBI**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica:

Izv. prof. dr. sc. Violeta Vidaček-Hainš

Varaždin, lipanj 2018.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. PSIHOFIZIČKE OSOBINE OSOBA TREĆE ŽIVOTNE DOBI.....	2
2.1. Mogućnosti učenja u trećoj životnoj dobi	3
2.2. Cjeloživotno obrazovanje	3
3. KOMUNIKACIJA OSOBA TREĆE ŽIVOTNE DOBI	5
3.1. Razlika u komunikaciji u prošlosti i sadašnjosti.....	5
3.2. Novo digitalno doba	6
4. INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA.....	8
4.1. Općenito o informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji	8
4.2. Mogućnosti obrazovanja osoba treće životne dobi o IKT-u u Hrvatskoj.....	9
5. PILOT ISTRAŽIVANJE.....	11
6. ISTRAŽIVANJE	12
6.1. Cilj istraživanja.....	12
6.2. Metodologija istraživanja	12
6.3. Uzorak ispitanika.....	13
6.4. Mjerni instrument	13
7. REZULTATI I INTERPRETACIJA	14
7.1. Opći podaci o ispitanicima	14
7.1.1. Spol ispitanika.....	14
7.1.2. Dob ispitanika	15
7.1.3. Stupanj obrazovanja ispitanika	15
7.1.4. Radno mjesto prije umirovljenja.....	16
7.2. Ispitanici i korištenje računala	17
7.2.1. Koristite li se računalom?	17
7.2.2. Gdje ste se prvi put susreli s računalom?	18
7.2.3. Jeste li bili prisiljeni računalo koristiti zbog posla?	19
7.3. Mišljenje ispitanika o informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji	19
7.2.4. Koje su najveće prednosti korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije? 20	
7.2.5. Koje su najveće mane ili opasnosti prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije?.....	21
7.2.6. Koliko vremena prosječno provodite koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju?.....	22

7.2.7. U koje svrhe najčešće koristite neki oblik IKT-a?	23
7.3. Mišljenje ispitanika o informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji	24
7.3.1. Redovito se koristim informacijsko-komunikacijskom tehnologijom.....	25
7.3.2. Smatram da je informacijsko-komunikacijska tehnologija prilagođena potrebama osoba treće životne dobi.....	26
7.3.3. Razumijem sve što mi nudi informacijsko-komunikacijska tehnologija	27
7.3.4. Dobro se snalazim koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju.....	28
7.3.5. Osobama treće životne dobi pružena je adekvatna mogućnost obrazovanja za korištenje IKT	29
7.3.6. Pohađao/la sam neki oblik edukacije za korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije.....	30
7.3.7. Smatram da se osobe treće životne dobi informacijsko-komunikacijskom tehnologijom teško mogu koristiti bez nečije pomoći	31
7.3.8. Zabrinut/a sam zbog dostupnosti mojih podataka na internetu.....	32
7.3.9. Smatram da su prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije osobe treće životne dobi više izložena opasnostima od mlađih osoba	33
7.3.10. Osobe treće životne dobi mogu ostvariti osobni napredak koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju.....	34
8. ZAKLJUČAK	35
9. SMJERNICE ZA DALJNJA ISTRAŽIVANJA	36
LITERATURA	
PRILOZI	
POPIS TABLICA	
POPIS SLIKA	

Dario Hrašćanec

Izjava o izvornosti

Izjavljujem da je moj završni/diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onima koji su u njemu navedeni. Za izradu rada su korištene etički prikladne i prihvatljive metode i tehnike rada.

Autor/Autorica potvrdio/potvrdila prihvaćanjem odredbi u sustavu FOI-radovi

Sažetak

U diplomskom će radu biti istraženo kako komuniciraju osobe treće životne dobi, koliko se koriste informacijskom tehnologijom i što im ona predstavlja u životu. Živimo u digitalnom dobu, a populacija upoznata s tehnološkim mogućnostima je sve starija. Iz tog razloga zanimljivo je istražiti kako se u svemu tome snalaze ljudi iz naše okoline. Uz iznesene zaključke, u jednom dijelu rada bit će riječi i o usporedbi s pilot istraživanjem u kojem je istražena komunikacija osoba treće životne dobi putem društvenih mreža.

Ključne riječi: osobe treće životne dobi, komunikacija, informacijska tehnologija

1. UVOD

Čovječanstvo napreduje u svakom pogledu, ponajprije tehnološkom, a taj je razvoj najprimijećeniji u posljednjih nekoliko desetaka godina. Jedan od razloga za to je i razvijeni proces globalizacije koji ubrzava rast i razvoj čovječanstva u svim aspektima. To, kao i neki prirodni razlozi, dovodi do toga da je sve starija populacija upoznata sa svim tehnološkim mogućnostima. Dok je prije određenog vremena sve ono što nudi tehnološki napredak bilo 'rezervirano' za mlađe osobe, situacija se u današnjim vremenima promijenila.

Dio razloga za to je i koncept cjeloživotnog obrazovanja, kao sve raširenija komponenta poslovnog života ljudi. Psihofizičke osobine osoba treće životne dobi su se, zbog napretka medicine i još nekih stvari, promijenile u odnosu na prošlost i ljudi su sve spremniji na prihvaćanje promjena. Proteklih godina stvorila se i potrebna podloga za mogućnost napredovanja u trećoj životnoj dobi kroz razne edukacije i tečajeve prilagođene upravo starijim ljudima.

Komunikacija ljudi se jako promijenila u posljednje vrijeme, tradicionalne komunikacije putem pisama i sl. gotovo da više i nema, a jedan od globalnih komunikacijskih fenomena svakako su društvene mreže, koje su se najviše razvile u posljednjih desetak godina. Živimo u novom digitalnom dobu gdje je sve manje komunikacije 'lice u lice', a ta je promjena zahvatila i osobe treće životne dobi. Tu se javljaju i neki problemi, uglavnom zbog njihova nepoznavanja tehnologije, no mogućnost edukacije polako otklanja i te probleme. Informacijsko-komunikacijska tehnologija ne da je budućnost, nego već jedno vrijeme i sadašnjost i nužno je biti u korak s promjenama koje nudi.

Cilj ovog istraživanja je donijeti zaključke o korištenju informacijsko-komunikacijske tehnologije od strane osoba treće životne dobi, kao i njihovoj komunikaciji putem društvenih mreža. Potrebni podaci prikupljeni su kroz provođenje ankete s osobama treće životne dobi. Izvedeni zaključci uglavnom govore o vremenu i načinu korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije, u koje svrhe ju koriste i kako to utječe na njihov život.

2. PSIHOFIZIČKE OSOBINE OSOBA TREĆE ŽIVOTNE DOBI

Romac (2011) navodi da se danas u razvijenim zemljama starost manje cijeni i poštuje, uglavnom zbog onih materijalnih interesa kojima je važnija čovjekova neposredna korisnost i proizvodnost. Takvo stajalište često je podcjenjivačko prema osobama treće ili četvrte životne dobi pa se stoga starije osobe i same pitaju je li njihovo postojanje još korisno.

Prema Pečjak (2001), sredinom 18. stoljeća samo je 2% stanovnika razvijenog svijeta bilo starije od 65 godina, sredinom 19. stoljeća 4%, a sredinom 20. stoljeća 8%. Nakon 1950. krivulja se naglo uzdiže. Sada iznosi oko 12%, za 10 godina će se popeti na 15%, a za 20 godina na 18 postotaka. Gotovo svaki peti stanovnik svijeta imat će više od 65 godina.

Kako u svom radu tvrdi Romac (2011), starenje je biološki fenomen u kojem se mijenja odnos osobe prema vremenu, svijetu, okolini, ali i prema vlastitoj prošlosti. Suočenje sa starenjem započinje između 50. i 60. godine života kada se i muškarci i žene moraju suočiti s brojnim tjelesnim promjenama kao što su debljina, gubitak elastičnosti, slabiji vid i sluh, promjene na kosi, istrošenost zglobova, lošija kvaliteta sna, promjene na unutarnjim organima, manji radni kapacitet i učinkovitost. Ljudi se suočavaju i sa činjenicama da moraju nositi naočale, zubne proteze, nerijetko i slušne aparate, da im je pokretljivost smanjena zbog poteškoća s kralježnicom i zglobovima.

U kontekstu komunikacije osoba treće životne dobi putem društvenih mreža, njihove najvažnije psihofizičke osobine kod kojih nastaju problemi su gubljenje vida i sluha, nakon čega moraju nositi naočale ili slušne aparate. Osobe sa slabijim vidom puno se teže snalaze pri radu s modernom tehnologijom kao što su računala ili 'pametni' mobiteli od osoba s dobrim vidom i sluhom. Problem bi mogle biti i neke psihomotoričke sposobnosti poput brzine reagiranja, brzine izvođenja pokreta rukom, usklađenosti opažanja i reakcije i sl.

Neke od tih slabosti djelomično se mogu i anulirati, no ne u potpunosti. Zdravijim režimom života, kao i prevencijom bolesti, ljudi mogu usporiti proces starenja, tj. smanjenja određenih sposobnosti.

Sljedeća stvar koja ograničava osobe treće životne dobi je i djelomično slabljenje koncentracije i pažnje, ali i pamćenja. Napretkom zdravstvene zaštite, ljudska populacija je sve starija. Starija populacija nebi smjela prihvatiti starost, već bi se protiv nje trebala 'boriti' učenjem novih stvari, unatoč odmakloj dobi. Također, prihvaćanjem nekih novih

međugeneracijskih odnosa s mlađim osobama, starije bi osobe mogle ostati u korak sa svim novotarijama koje se danas nude. Naravno, sve to ovisi o nizu socijalnih, ekonomskih i medicinskih okolnosti koje se razlikuju od osobe do osobe.

2.1. Mogućnosti učenja u trećoj životnoj dobi

Kako stoji u Andragoškom glasniku br. 1 (2011), važan segment u razvoju društva koje postaje sve starije i starije u posljednje vrijeme predstavljaju sveučilišta za treću životnu dob. Ekspanzija sveučilišta za treću životnu dob započinje osnivanjem prvog sveučilišta 1973. godine u Francuskoj, dok je prvo sveučilište za treću dob u Italiji osnovano 1975. godine u Torinu. Talijanska iskustva ukazuju da su za razvoj sveučilišta potrebna tri važna motiva: društveni, kulturni i istraživački. Njihov rad zasniva se na planu i programu aktivnosti koji je veoma raznolik i bogat kako bi se mogli zadovoljiti interesi i potrebe korisnika, a realizira se kroz različite tečajeve u kojima treba biti integriran projekt sadržaja i projekt procesa te njihova integracija. Struktura polaznika veoma je heterogena prema postojećoj kulturi, godinama kao i prema društveno ekonomskom statusu. Aktivnosti sveučilišta za treću životnu dob imaju za cilj povećati kvalitetu života starijih osoba, osmisliti njihovo slobodno vrijeme, pomoći im da uspostave nove izvanobiteljske društvene kontakte odnosno imaju za cilj zadovoljavanje kulturnih i zabavnih potreba osoba treće životne dobi.

U Andragoškom glasniku (2011) ističe se da 70 posto polaznika Sveučilišta za treću životnu dob ima visokoškolsko obrazovanje, a još 5 posto polaznika ima neki znanstveni stupanj (magisterij ili doktorat). To znači da se radi o osobama koje puno znaju i kojima je cjeloživotno učenje posve normalno. Zato se ne treba čuditi zbog njihove želje za znanjem, nego je treba prihvatiti kao životni stil te grupe ljudi. Ovakvo čuđenje je sveprisutno u široj društvenoj zajednici kroz mnogobrojne predrasude prema trećoj dobi, kroz medije, službenu vlast, mlađe generacije. Zato bi bilo loše da ih susretne i u ovom obrazovnom programu.

2.2. Cjeloživotno obrazovanje

Cjeloživotno obrazovanje je koncept koji se u prvim oblicima pojavio u Engleskoj, i to 20-ih godina prošlog stoljeća. Prema Međunarodnoj standardnoj klasifikaciji obrazovanja (2000.)

neformalno je obrazovanje sustavna organizirana obrazovna aktivnost koja se može provoditi u školama i neškolskim organizacijama i uključuje osobe svih dobnih skupina, od djece do osoba treće životne dobi.

Kako navodi Maravić (2003), u današnje doba ekonomskih i socijalnih promjena i brze tranzicije društva u “društvo znanja” te demografske situacije prema kojoj populacija u Europi postaje sve starija javljaju se izazovi za novim pristupom obrazovanju i učenju. Zbog toga se sve više raspravlja o tzv. cjeloživotnom učenju, odnosno o aktivnosti učenja tijekom života, s ciljem unapređivanja znanja, vještina i sposobnosti unutar osobne, građanske, društvene i poslovne perspektive.

Uz pojam cjeloživotnog obrazovanja vezane su znanstvene discipline andragogija i gerontogogija. Andragogija (grč. aner=čovjek, muž + agein=voditi) znanost je koja proučava problematiku odgoja i obrazovanja odraslih osoba. Gerontogogija (grč. gerontos=starac + agein=voditi) znanstvena je disciplina koja proučava odgoj, obrazovanje i samoobrazovanje starijih osoba.

3. KOMUNIKACIJA OSOBA TREĆE ŽIVOTNE DOBI

„Komunikacija predstavlja razmjenu informacija, ideja i osjećaja verbalnim i neverbalnim sredstvima koja su prilagođena društvenoj prirodni situacije. Kao i svaki proces, proces komunikacije ima faze kroz koje prolazi, ali da bi proces uopće započeo ključno je nastajanje same potrebe za komunikacijom. Cijeli komunikacijski događaj može se zamisliti kao krug ili ciklus, koji ometaju različiti faktori: komunikacijske mikroprepreke i komunikacijske makroprepreke. Međutim, kako bi se cijeli komunikacijski događaj mogao realizirati što uspješnije, potrebno je u svakom trenutku uvažavati osnovna načela komunikacije.“ (Fox, 2006, str. 44)

Kako navodi Drnasin (2015), glavne teškoće u komunikaciji sa starijim osobama se temelje na nekoliko izvora, među kojima su stereotipi o starijima (socijalno - diskriminacijski), teškoće zbog tjelesnih i psihofizičkih promjena u starijoj dobi (slabljenje sluha i vida i dr.) te promjene u psihosocijalnoj okolini u kojoj žive starije osobe. Često zbog neiskustva, neznanja ili nedostatka vremena, i to u najboljoj namjeri, zdravstveni djelatnici koji rade sa starijim osobama olako koriste neke rečenice i fraze koje ne omogućavaju normalni protok komunikacije.

3.1. Razlika u komunikaciji u prošlosti i sadašnjosti

Prema Cvjetičanin (2005), komunikacija postoji od najranijeg doba, a kroz povijest je doživljavala suštinske i radikalne transformacije, od pećinskih crteža, razvoja jezika i pisma, do najnovijih komunikacijskih tehnologija. Međutim, brzi razvoj novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija koji bi morao smanjivati klasične prepreke i teškoće, osobito one koje se odnose na vrijeme i prostor, te omogućiti da se milijuni ljudi u svim regijama svijeta počnu koristiti tim tehnologijama za vlastiti prosperitet, pokazao je, još jednom, da se jaz između info-bogatih i info-siromašnih ne smanjuje. Štoviše, svijet se i dalje razvija sve neravnomjernije. Živimo u informacijskom društvu koje je po prirodi globalno i koje bi se trebalo zasnivati na raspodjeli informacija i znanja.

Razvoj tehnologije uvelike je promijenio način života ljudi. Konkretno, što se tiče komunikacije, velika je promjena došla zbog pojave društvenih mreža. Neke od njih su već

'nestale', pojavljuju i razvijaju se nove i zanimljivo je pratiti njihov vijek trajanja. Tradicionalne komunikacije putem pisama i sl. gotovo da više i nema, a jedan od globalnih komunikacijskih fenomena svakako su društvene mreže, koje su se najviše razvile u posljednjih desetak godina.

3.2. Novo digitalno doba

Schmidt i Cohen (2014) tvrde da će cijeli svijet i njegovih osam milijardi stanovnika u potpunosti biti umreženi mnogo brže nego što to itko očekuje, a da će to umrežavanje sasvim promijeniti naš svakodnevni život apsolutno u svim njegovim aspektima. Obojica su jako optimistična kada govore o budućnosti, uvjerenja su da će novi svijet biti mnogo bolji od ovog današnjeg te da će nova tehnologija donijeti ljudima izuzetno mnogo dobrog, ali i neke probleme.

Najveći doprinos umrežavanju daju društvene mreže. I dok je prije otprilike petnaestak godina vrlo popularan bio MySpace, 2007. godine naglo je počela rasti popularnost Facebooka. Ta društvena mreža postavila je nove standarde povezivanja s ljudima i to su opet prije svega prepoznali mladi, a kasnije i tvrtke koje su shvatile da se radi o platformi koja ima ogroman potencijal za oglašavanje koje je uz to i – potpuno besplatno.

Sve je započelo sa stavljanjem statusa u kojima su ljudi izražavali svoja raspoloženja, ono što rade, što slušaju ili pak gledaju. S vremenom su nadodavane nove mogućnosti poput foto-galerija, eventova, fan-pageova, check-in-a kojim su se ljudi locirali gdje trenutno jedu ili ispijaju piće s prijateljima. Njegova konstantna transformacija ono je što mu je omogućilo da ne padne u zaborav poput svih njegovih prethodnika.

Uz Facebook, vrlo su popularni Twitter i Instagram koji proteklih nekoliko godina bilježi veliki rast korisnika. Instagramom su ljudi počeli bilježiti svoju svakodnevnicu jednostavno ju fotografirajući. Kao što kaže slavna izreka, fotografija zaista kaže tisuću riječi. Na Instagramu se tako svaka 24 sata pojavi čak pet milijuna novih fotografija, a njegova popularnost u samo šest proteklih mjeseci narasla je za nevjerojatnih 724%. (Zdelar, 2013).

Kako Zdelar dalje navodi, svojevrsni je to pokazatelj budućnosti u koju su krenule društvene mreže i sljedećih nekoliko godina stoga će biti vrlo, vrlo interesantno. S pojavom Facebooka i Twittera bilo je itekako vidljivo da popularnost njihovih prethodnika jenjava.

Sada se pak nalazimo u potpuno drugačijoj situaciji – pojavljuju se nove društvene mreže koje iz mjeseca u mjesec bilježe nove milijune korisnika, no u isto vrijeme popularnost Facebooka i Twittera ne jenjava, dapače – povećava se.

4. INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA

„Informacijska tehnologija predstavlja spregu mikroelektronike, računala, telekomunikacija i softvera koja omogućuje unos, obradu i prijenos informacija. Informacijska tehnologija jedan je od ključnih generičkih tehnologija koja prodire u sve sfere gospodarstva, znanosti, društvenog i privatnog života i unosi u sva ta područja radikalne promjene.“ (Čerić i sur., 1998, str. 5).

Vickery i Vickery, kao što navode Čerić i sur. (1998), kažu da informacijska znanost proučava komunikaciju pomoću informacija u društvu te pritom istražuje izvore informacija, organizaciju informacija te pretraživanje, širenje i upravljanje informacijama. Informacijska znanost obuhvaća i ispitivanje ponašanja ljudi kao izvora, kanala za prijenos i primatelja informacija.

Čerić i sur. (1998), prema McNurlin i Sprague, pišu da je informacijska tehnologija doživjela buran razvoj u posljednje vrijeme i ostvarila golem utjecaj na sva područja rada i života razvijenih društava. Njen se razvoj i dalje odvija nesmanjenom brzinom, uz ogromna izdvajanja za istraživanja i razvoj koja dovode do velikog broja novih postupaka, metoda i utjecaja. Trendovi se mijenjaju kod područja kao što su računala, komunikacija, softver i podaci, no u okviru teme, najzanimljiviji su trendovi u komunikaciji.

4.1. Općenito o informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji

„Komunikacije su jedno od područja informacijske tehnologije s najbržim i najdalekosežnijim promjenama. One su postale važne još u doba uvođenja terminala za velika računala u režimu podjele vremena, a s pojavom računalnih mreža postale su ključni element informacijske tehnologije.“ (Čerić i sur. 1998, str. 7)

Kako dalje navode Čerić i sur., razvoj interneta doveo je komunikacijsku tehnologiju u prvi plan jer je ona postala glavni oslonac za uspostavljanje veze između desetaka milijuna računala diljem Zemlje. Najvažniji servisi interneta su elektronička pošta, slanje datoteka na daljinu i World Wide Web. To su osnovne poluge za komercijalizaciju interneta. Kao što je već spomenuto, u posljednjih desetak godina veliku ulogu imale su i društvene mreže.

Prema Čerić i sur. (2004), komunikacija posredstvom računala odvija se kroz razne kanale, a zapravo predstavlja svaki oblik razmjene informacija putem elektroničke pošte, distribucijskih lista, online diskusijskih skupina i foruma, računalom posredovane videokonferencije i sustava za potporu skupnom radu. Tu su i neizostavne društvene mreže.

Najveći dio komunikacije putem informacijske tehnologije danas se odvija kroz korištenje društvenih mreža i elektroničke pošte. Čerić i sur. (2004.) navode nekoliko važnih pravila prilikom korištenja elektroničke pošte. Prvo među njima je vezano uz procjenu pogodnosti tog medija u odnosu na druge raspoložive medije. Kao primjer navode situaciju gdje bi preporučeno pismo bilo primjerenije od elektroničke pošte za neku službenu obavijest, a telefonski razgovor za utješne riječi koje treba uputiti nekoj osobi. Korisno je i kombinirati medije, npr. prvo kontaktirati telefonom i najaviti komunikaciju putem elektroničke pošte.

Drugo važno pravilo koje navode Čerić i sur. (2004) odnosi se na količinu teksta jer većina korisnika preferira kraće obavijesti od nekoliko rečenica. Preporuča se da se veći dokumenti stave u privitak. Treća stvar na koju treba pripaziti je ton i stil poruke jer primatelj poruke ne može vidjeti ni čuti pošiljatelja pa se lako dogodi da krivo interpretira poruku. To se pravilo odnosi i na korištenje društvenih mreža, gdje je u komunikaciji česta uporaba tzv. emotikona koji porukama daju potpuno drugačije značenje.

Jedan od najvećih problema u komunikaciji putem interneta je privatnost i mogućnost zlorabe iste, a tu su i razne mogućnosti prevara. Primjer koji navode Čerić i sur. (2004) jest prosljeđivanje elektroničke pošte drugim osobama, iako pošiljatelj nije dao odobrenje za to. Često se događa da osobe ne vode računa o pravilnom izboru i čuvanju lozinke što omogućuje zlonamjernim osobama neovlašteni pristup privatnim podacima i resursima. Važno je voditi računa i o računalnim virusima koji se često šire elektroničkom poštom i društvenim mrežama.

4.2. Mogućnosti obrazovanja osoba treće životne dobi o IKT-u u Hrvatskoj

Nešto slično sveučilištu za treću dob pokrenuto je i u Hrvatskoj. U sklopu Pučkog otvorenog učilišta Zagreb, pokrenut je program obrazovanja za osobe treće životne dobi, koji nudi više različitih programa: Strani jezici, Opća kultura, Kreativne radionice, Psihofizičko zdravlje, Informatika. Nama je najzanimljiviji upravo posljednji program – Informatika. Programski ciklus traje 30 tjedana, a uključuje Osnove informatika 1, Osnove informatike 2, Internet 1 te

Internet 2. Nakon savladavanja ovih predmeta, zainteresiranim polaznicima omogućeno je pohađanje nastave iz naprednih programa.

Dobar primjer koncepta cjeloživotnog obrazovanja u području informacijsko-komunikacijske tehnologije ponudio je Grad Rijeka u okviru projekta 'Zdravi grad'. Naime, uz niz ostalih aktivnosti u sklopu programa, Rijeka je umirovljenicima ponudila projekt informatičkog opismenjavanja osobama treće životne dobi o čemu piše Popović (2007). Njime je u godinu dana obuhvaćeno čak tisuću umirovljenika. Pokazalo se da je informatička obuka zanimljiva i ljudima za koje inače mnogi vjeruju da ih je „vrijeme pregazilo“, a u toj su obuci postizali i zapažene rezultate. Ono što je zanimljivo, većina njih nakon obuke želi stjecati nove spoznaje o računalima, korištenju interneta i drugim stvarima.

Ovaj je projekt bio među prvima takvog oblika u Hrvatskoj, a njegov uspjeh potaknuo je i druge sredine da organiziraju različite radionice i edukacije za informatičko opismenjivanje osoba treće životne dobi.

U posljednje vrijeme, sve je više dobrih primjera podučavanja starijih osoba, uglavnom od strane studenata ili volontera. Većinom se podučavanje odnosi na osnove informatičke pismenosti. U sklopu Fakulteta organizacije i informatike Varaždin tako je pokrenuta radionica „Upoznajmo osobe treće životne dobi s mogućnostima komunikacije putem interneta“. Pokrenuta je od strane Centra za volontiranje i humanitarni rad FOI-a u suradnji sa Studentskim zborom FOI-a. Svrha radionice bila je starije osobe podučiti osnovama komunikacije s osobama koja im nisu u blizini. Sudionicima su se objasnila tri različita načina: stvaranje korisničkog računa na mailu (Gmail) - kako napisati, poslati i pročitati mail, kreiranje korisničkog računa na Facebooku i kratke upute oko korištenja Facebooka te izrada korisničkog računa na Skype-u, uz prikaz kako je moguće pričati i istovremeno vidjeti osobu sa kojom komuniciramo [14].

Varaždinski umirovljenici imali su prilike sudjelovati i u projektu „Za kvalitetu života u trećoj životnoj dobi“ u sklopu kojeg je organiziran program „Svijet računala“ u suradnji Grada Varaždina, Pučkog otvorenog učilišta te Udruge umirovljenika Grada Varaždina. Program je okupio 36 uspješnih polaznika koji su nakon završetka samog programa primili diplome, ali i stekli mnoge vještine u korištenju novih tehnologija [15].

5. PILOT ISTRAŽIVANJE

2016. godine provedeno je pilot istraživanje na temu „Komunikacija osoba treće životne dobi putem društvenih mreža“. Komunikacija tim putem postala je dio svakodnevnice, s tendencijom porasta u budućnosti, a ovo je istraživanje pružilo neke poglede na to kako se starije osobe snalaze u takvoj komunikaciji. Treba shvatiti da društvene mreže ne koriste samo mladi, nego ih sve više počinju koristiti i starije osobe.

Ista situacija je i s korištenjem informacijsko-komunikacijske tehnologije jer društvene mreže su zapravo samo jedna podvrsta IKT-a. U ovom je radu predstavljeno istraživanje šireg područja od samih društvenih mreža, a pilot istraživanje nudi dobru osnovu i daje neke naznake kako će izgledati istraživanje o ovoj temi.

Većina ispitanika je tada odgovorila da društvene mreže koriste za komuniciranje, zabavu i učenje, a utvrđeno je i da velika većina njih društvenim mrežama pristupa putem računala. Zanimljiva je činjenica da je većina ispitanika odgovorila kako na društvenim mrežama provode barem jedan sat dnevno.

Očekivano, većina njih koristi Facebook i to kao alat za komunikaciju. Otprilike polovica ispitanika računalom se koristi samostalno, a jedna četvrtina njih uz nečiju pomoć. Najveći interes pobudila je činjenica da osobe treće životne dobi društvene mreže koriste kao način komunikacije s osobama s kojima u stvarnom svijetu nisu u doticaju. To je velika razlika između njih i mlađe populacije, koja uglavnom komunicira s osobama koje su im u blizini u svakodnevnom životu.

6. ISTRAŽIVANJE

U okviru diplomskog rada na temu „Korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije osoba treće životne dobi“ provedeno je istraživanje u obliku ankete. Svrha istraživanja je da se dobiju konkretni rezultati na reprezentativnom uzorku kako bi se mogli izvesti određeni zaključci o ovoj temi koja je vrlo aktualna. Bilo je mnogo govora o informacijskoj tehnologiji, promjenama u komunikaciji kroz povijest, kao i nekim novim trendovima, ali i opasnostima koje korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije skriva. Osobe treće životne dobi tu su posebno ranjive pa je zanimljivo vidjeti njihove stavove i mišljenja o tome.

6.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja bio je utvrditi stavove ispitanika i činjenice o njihovom korištenju informacijsko-komunikacijske tehnologije. Izvedeni zaključci uglavnom govore o vremenu i načinu korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije, u koje svrhe ju koriste i kako to utječe na njihov život. Podaci su prikupljeni u obliku ankete koja je provedena u Obiteljskom domu „sv. Barbara“ i Udruzi umirovljenika Kotoriba, kako bi uzorak ispitanika bio reprezentativan. Ispitanici su bili upućeni u svrhu provođenja ankete i činjenicu da je anketa anonimna i dobrovoljna.

6.2. Metodologija istraživanja

Metodologija korištena u istraživanju korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije osoba treće životne dobi je dobrovoljno i anonimno anketiranje koje je provedeno među štićenicima Obiteljskog doma „sv. Barbara“ u Lunjkovcu te među članovima Udruge umirovljenika Kotoriba. Suglasnost za provođenje ankete od strane Obiteljskog doma „sv. Barbara“ priložena je na kraju ovog rada. Anketirane osobe nisu imale nikakve primjedbe na samo provođenje ankete, već ih je ona poprilično zainteresirala. Nekim štićenicima doma detaljnije je objašnjena svrha ankete, kao i pojedina pitanja kako bi njihovi odgovori bili što precizniji.

6.3. Uzorak ispitanika

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 58 ispitanika. 33 ispitanika je ženskog roda (56,90%), dok je 25 ispitanika bilo muškog roda (43,10%). Ispitanici su podijeljeni u 6 dobnih skupina u rasponu od po 5 godina.

U dobnoj skupini od 50 - 55 godina ispitano je 9 ispitanika (15,52%), 56 – 60 godina ispitano je 13 ispitanika (22,41%), 61 – 65 godina ispitano je 18 ispitanika (31,03%), 66 – 70 godina ispitano je 8 ispitanika (13,79%), 71 – 75 godina ispitano je 6 ispitanika (10,34%), a u dobnoj skupini od 75 i više godina ispitano je 4 ispitanika (6,90%).

6.4. Mjerni instrument

Istraživanje o temi je provedeno u obliku ankete. U uvodnom dijelu ankete postavljena su općenita pitanja kako bi se ispitanike kategoriziralo prema njihovim osnovnim značajkama. U tom dijelu su postavljena 4 pitanja u kojima se od ispitanika saznaje spol, dob, stupanj obrazovanja te radno mjesto prije umirovljenja.

Ostatak pitanja koji je usko vezan uz temu rada postavljen je u nekoliko oblika. Na jedan dio pitanja ponuđeno je više odgovora, od kojih ispitanik odabire samo jedan. Drugi dio pitanja također je sadržavao više ponuđenih odgovora, ali je ispitanik mogao odabrati više odgovora. Nekoliko pitanja postavljeno je s da/ne odgovorima, a jedan dio su bila pitanja otvorenog tipa na koje ispitanik odgovara svojim riječima. Takva pitanja zahtijevala su dulji odgovor, a ni na koji način nije im sugerirano kakav bi odgovor trebao biti. Taj tip pitanja je vrlo koristan kod anketiranja jer ispitanika ne usmjerava na odgovor i njegov odgovor je objektivniji. Zadnji dio ankete sastojao se od 10 tvrdnji na koje su ispitanici mogli zaokružiti stupanj (ne)slaganja s određenom tvrdnjom. Svi prikupljeni odgovori kroz ankete bit će interpretirani u nastavku.

7. REZULTATI I INTERPRETACIJA

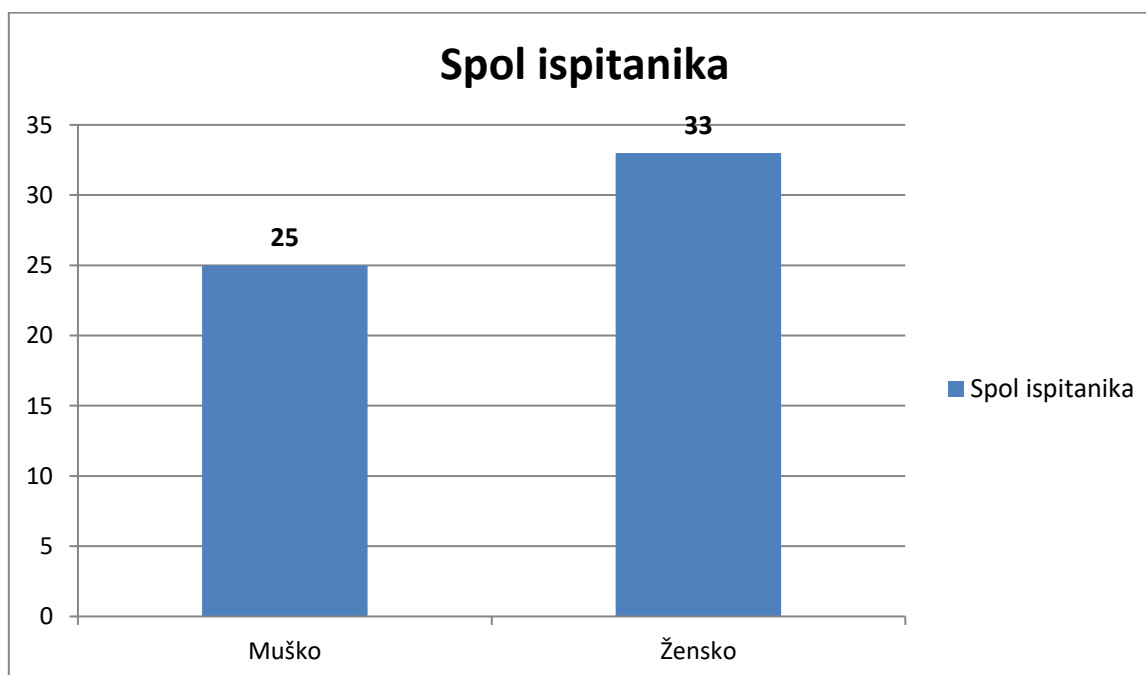
Nakon što su potrebni podaci prikupljeni kroz anketu, oni su obrađeni i interpretirani u nastavku. Svi odgovori upisani su u tablice programa Microsoft Office Excel 2010 kako bi njihova obrada bila jednostavnija te da bi se izvukli određeni zaključci. Rezultati su interpretirani kroz izradu tablica i grafikona. U tablicama je numerički prikaz rezultata, dok se kroz grafikone slikovito prikazuju postotni rezultati. U kontekstu svake tablice i grafikona je i objašnjenje istih, kako bi interpretacija bila što razumljivija.

7.1. Opći podaci o ispitanicima

7.1.1. Spol ispitanika

Spol ispitanika	Broj ispitanika	Postotak
Muški	25	43,10%
Ženski	33	56,90%

Tablica 1. Spol ispitanika
[Izvor: Vlastita izrada]



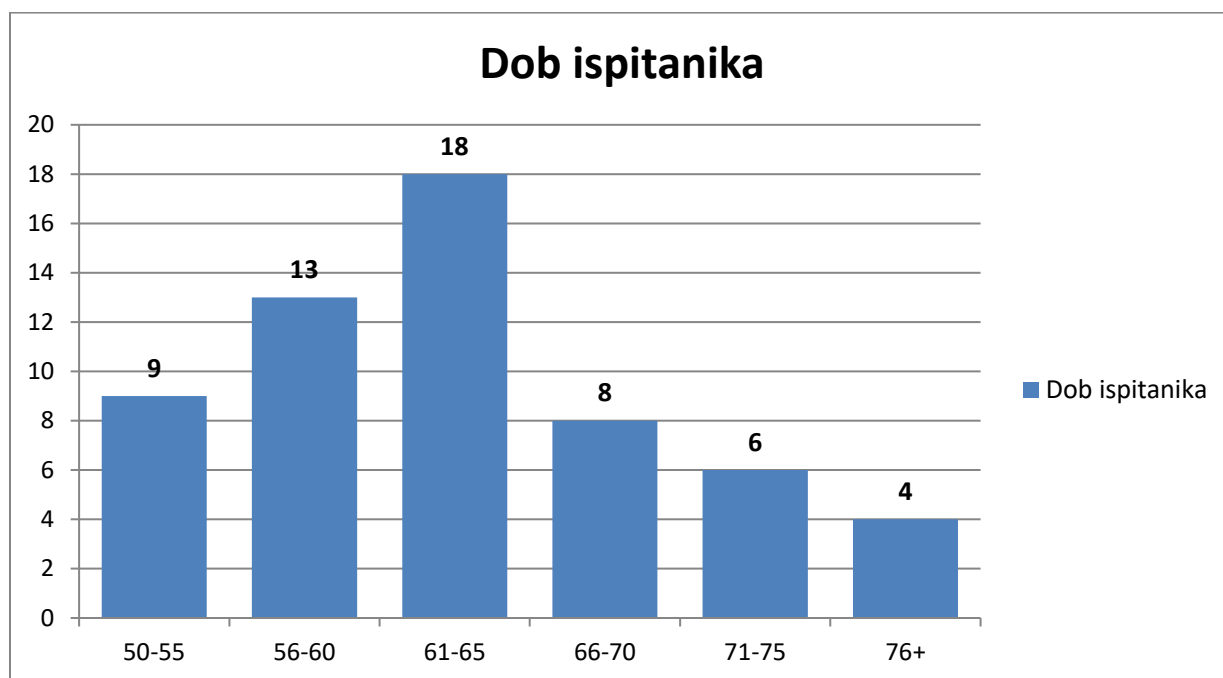
Grafikon 1. Spol ispitanika
[Izvor: Vlastita izrada]

U grafikonu 1. i tabeli 1. prikazana je spolna struktura ispitanika ove ankete. Blagu većinu ima ženski spol s 56,90%, dok muški dio ispitanika iznosi 43,10%. Uzmemo li u obzir činjenicu da žene prosječno dulje žive od muškaraca, navedeni podaci nisu iznenađujući.

7.1.2. Dob ispitanika

Dobne skupine	50 – 55	56 – 60	61 – 65	66 – 70	71 – 75	75+
Broj ispitanika	9	13	18	8	6	4
Postotak	15,52%	22,41%	31,03%	13,79%	10,34%	6,90%

Tablica 2. Dob ispitanika
[Izvor: Vlastita izrada]



Grafikon 2. Dob ispitanika
[Izvor: Vlastita izrada]

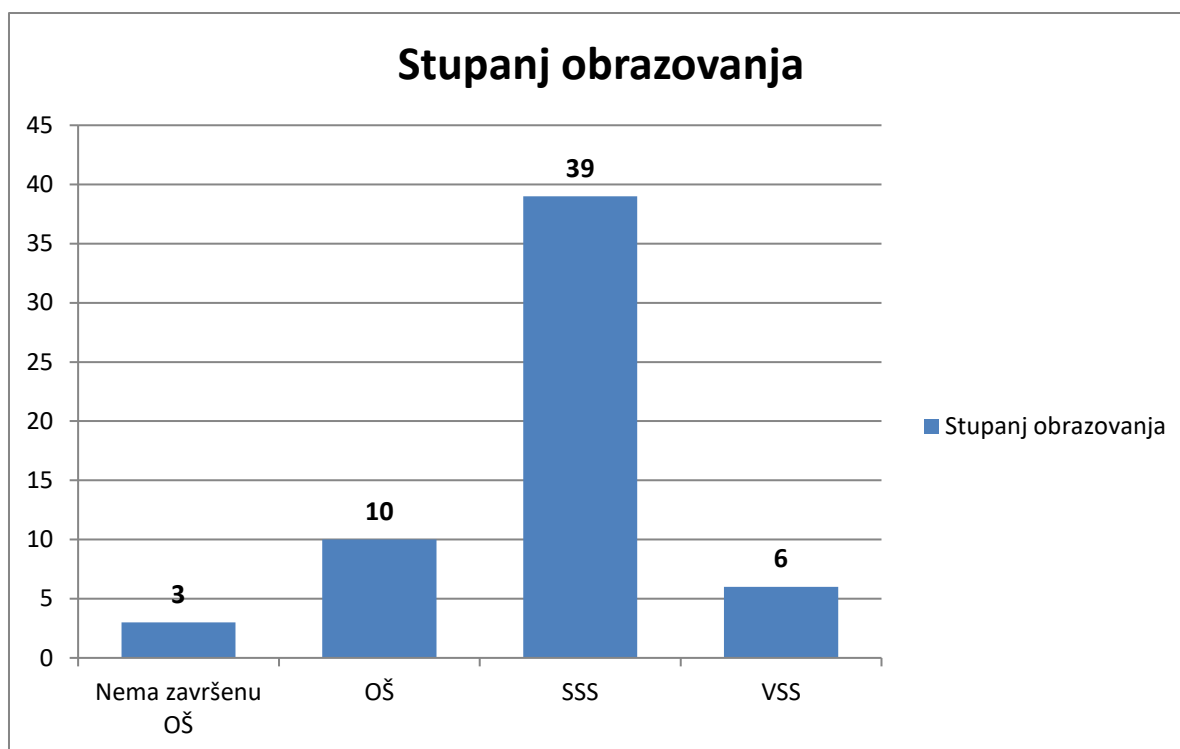
U tabeli 2 i grafikonu 2 prikazana je dobna struktura ispitanika. Ispitanici su podijeljeni u 6 kategorija, a najbrojnija je skupina 61 – 65 godina s 18 ispitanika (31,03%), slijedi dobna skupina 56 – 60 godina s 13 ispitanika (22,41%), treća je dobna skupina 50 – 55 godina koja broji 9 ispitanika (15,52%), zatim dobna skupina 66 – 70 godina s 8 ispitanika (13,79%). Predzadnja skupina je 71 – 75 godina sa 6 ispitanika (10,34%), a najmanja skupina je s ispitanicima starijim od 75 godina koja broji tek 4 ispitanika (6,90%).

7.1.3. Stupanj obrazovanja ispitanika

Razina obrazovanja	Broj ispitanika	Postotak
Nema završenu OŠ	3	5,18%
Osnovna škola	10	17,24%
Srednja škola	39	67,24%
Visoka stručna sprema	6	10,34%

Tablica 3. Stupanj obrazovanja ispitanika

[Izvor: Vlastita izrada]



Grafikon 3. Stupanj obrazovanja ispitanika

[Izvor: Vlastita izrada]

U tabeli 3 i grafikonu 3 prikazan je najviši postignuti stupanj obrazovanja ispitanika. Od 58 ispitanika, najveći udio, njih 39 je završilo srednju školu i postiglo srednju stručnu spremu (67,24%), 10 ih je završilo osnovnu školu (17,24%), 6 ispitanika ostvarilo visoku stručnu spremu, što čini 10,34%, dok ih troje nema završenu osnovnu školu. Oni čine ukupno 5,18% svih ispitanika.

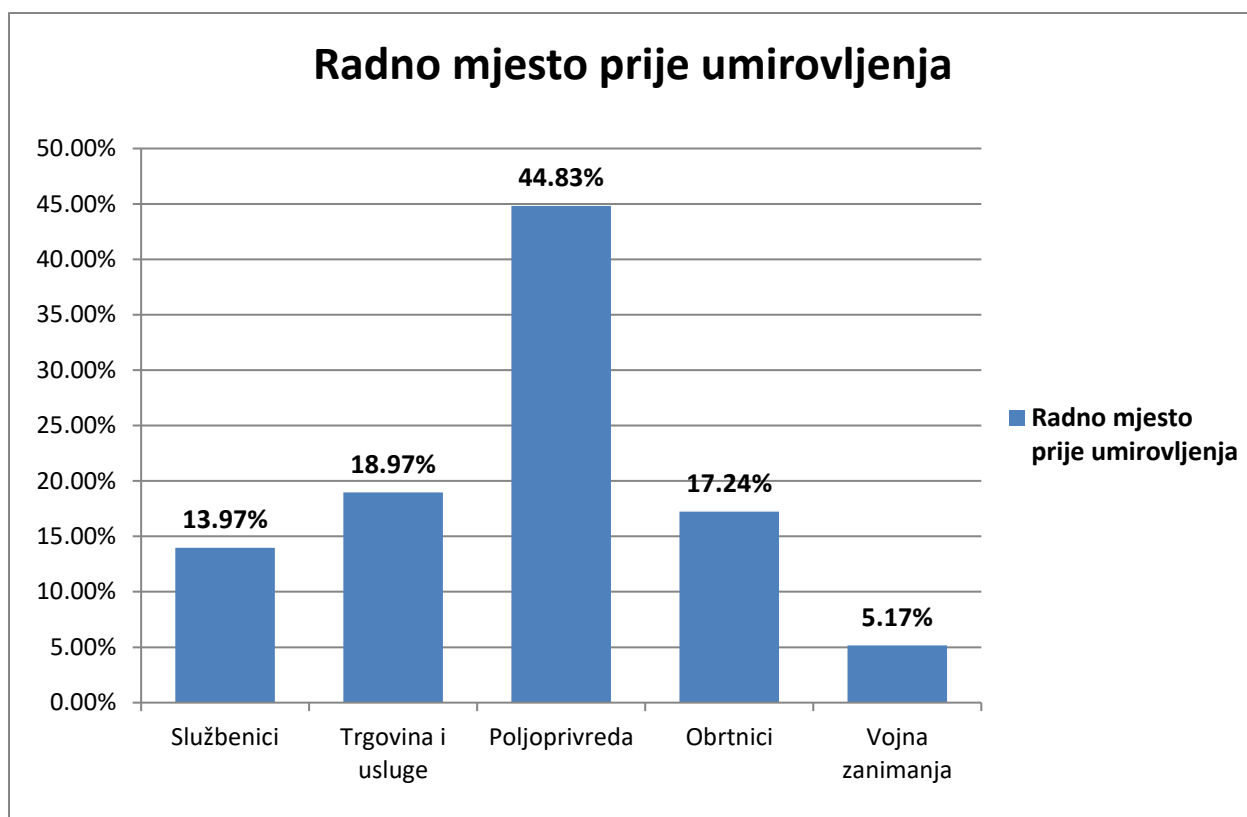
7.1.4. Radno mjesto prije umirovljenja

Prikupljeni podaci o radnom mjestu ispitanika prije umirovljenja podijeljeni su u nekoliko kategorija, prema Nacionalnoj klasifikaciji zanimanja.

Službenici	Trgovina i usluge	Poljoprivreda	Obrtnici	Vojna zanimanja
8	11	26	10	3
13,97%	18,97%	44,83%	17,24%	5,17%

Tablica 4. Radno mjesto prije umirovljenja

[Izvor: Vlastita izrada]



Grafikon 4. Radno mjesto prije umirovljenja

[Izvor: Vlastita izrada]

Prema prikupljenim podacima, najveći broj ispitanika je prije umirovljenja radio poljoprivredne poslove (44,83%). Jedanaest ispitanika radilo je u sektoru trgovine i usluga (19,97%), 10 njih je imalo obrt (17,24%), a 8 ih je radilo službeničke poslove (13,97%). Trojica ispitanika bila su vojnog zanimanja, što čini 5,17% u ukupnom broju ispitanika.

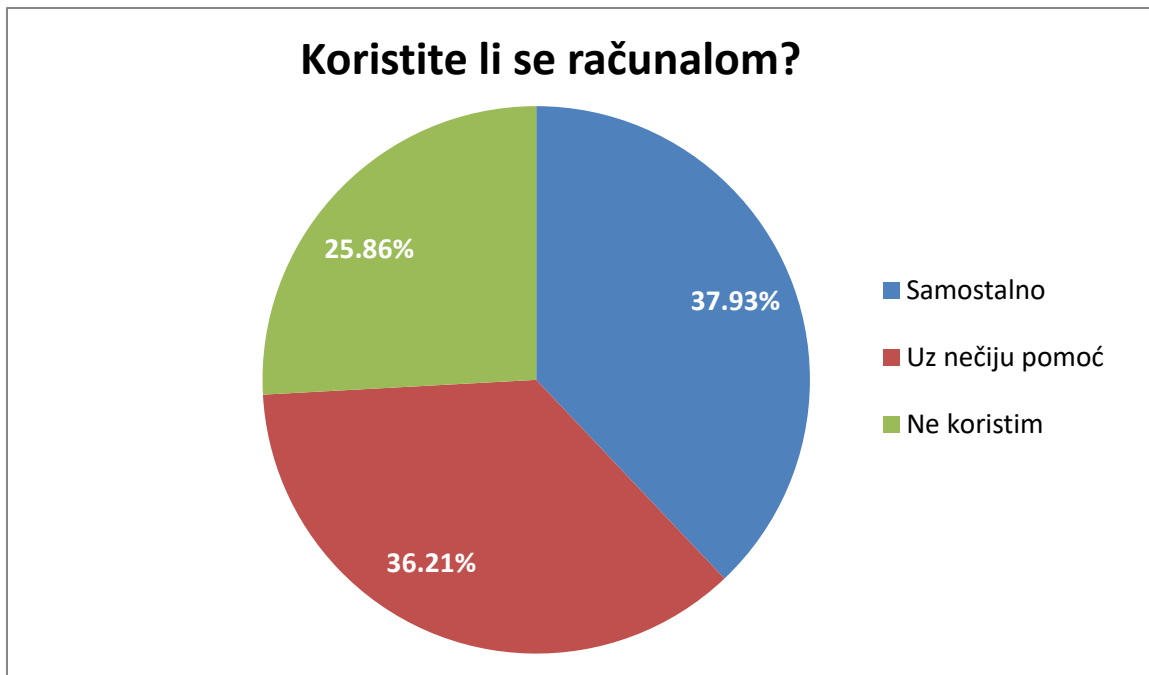
7.2. Ispitanici i korištenje računala

7.2.1. Koristite li se računalom?

Koristite li se računalom?	Broj odgovora	Postotak
Koristim samostalno	22	37,93%
Koristim uz nečiju pomoć	21	36,21%
Ne koristim	15	25,86%

Tablica 5. Koristite li se računalom?

[Izvor: Vlastita izrada]



Grafikon 5. Koristite li se računalom?
[Izvor: Vlastita izrada]

Na anketno pitanje: „Koristite li se računalom?“, 22 ispitanika odgovorilo je da koristi samostalno (37,93%), 21 ispitanika koristi uz nečiju pomoć (36,21%), a 15 ispitanika se ne koristi računalom (25,86%). Podatak da više od 70% ispitanika koristi računalo na prvi pogled čini se iznenađujućim, no treba uzeti u obzir da su obje ustanove u kojima je provedena anketa svojim štićenicima/članovima osigurale besplatno korištenje računala s pristupom internetu. Taj podatak dobra je osnova za nastavak anketnih pitanja jer pruža dobru bazu znanja ispitanika o temi koja se ispituje.

7.2.2. Gdje ste se prvi put susreli s računalom?

Ovo pitanje nije imalo ponuđenih odgovora, nego je svaki ispitanik mogao odgovoriti gdje se prvi put susreo s računalom. Zbog mnoštva različitih odgovora teško ih je bilo detaljnije analizirati. Primjer odgovora koji to dokazuje je npr. „u trgovini na blagajni“ i sl. Ipak može se zaključiti kako se većina osoba treće životne dobi s računalom susrela kod kuće, kod prijatelja ili na poslu (ne nužno na svojem radnom mjestu, već u drugoj tvrtci u kojoj je ispitanik npr. sklapao poslove). Neki od njih računalo su susreli po prvi put u knjižnici, u prostorijama općine i ostalim mjesnim institucijama.

7.2.3. Jeste li bili prisiljeni računalo koristiti zbog posla?

DA	NE
11	47
18,97%	81,03%

Tablica 6. Jeste li bili prisiljeni koristiti računalo zbog posla?
[Izvor: Vlastita izrada]



Grafikon 6. Jeste li bili prisiljeni koristiti računalo zbog posla?
[Izvor: Vlastita izrada]

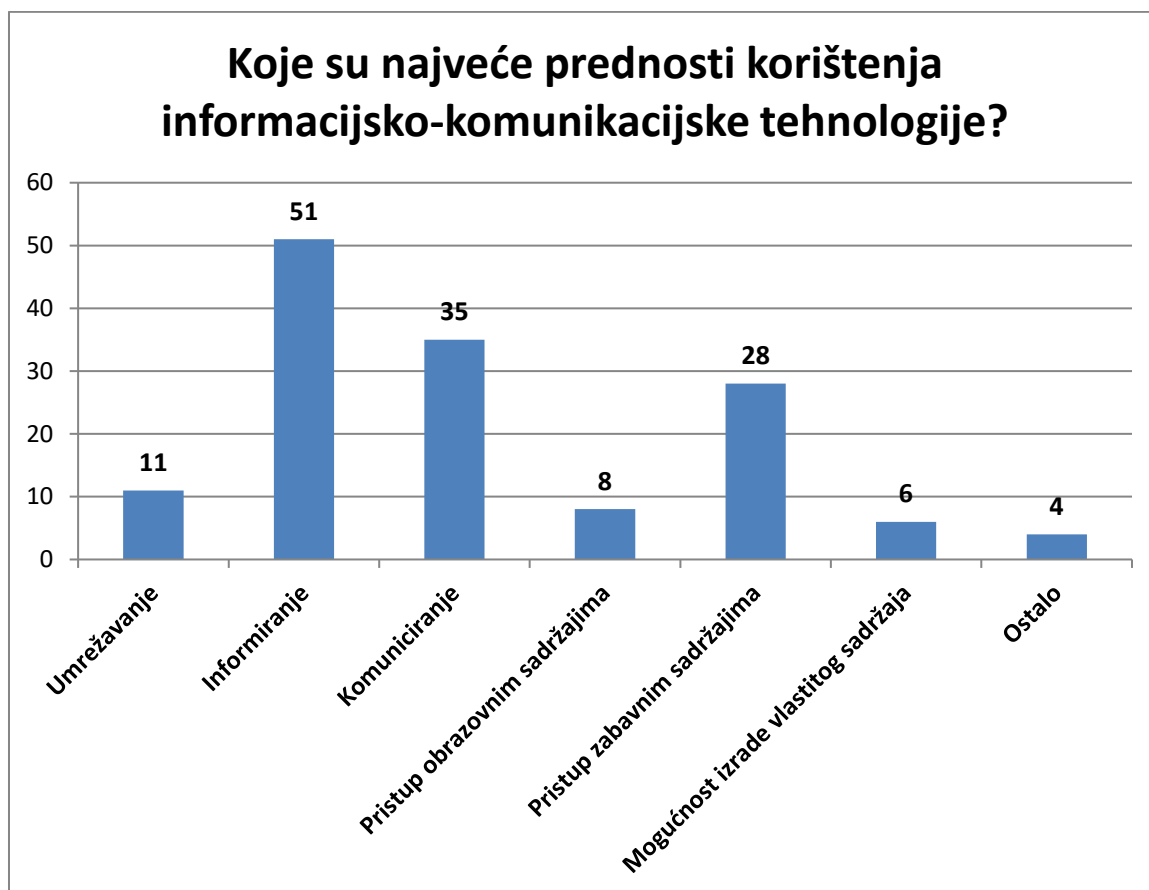
Na pitanje jesu li bili prisiljeni računalo koristiti zbog posla, velika većina ispitanika, njih 81,03% odgovorila je da nije, dok je njih 18,97% bilo prisiljeno koristiti računalo na poslu. Dobiveni odgovori ne čudi zbog toga što je anketa provedena u ruralnoj sredini, a na ranijim pitanjima mogli smo vidjeti da je skoro polovica ispitanika radila na poljoprivrednim poslovima. Stoga, može se zaključiti da njih posao nije tjerao na korištenje računala, a oni ispitanici koji su morali koristiti računalo, vjerojatno su radili službeničke poslove, poslove u području trgovine i usluga ili su bili vojnog zanimanja.

7.2.4. Koje su najveće prednosti korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije?

Na pitanje koje su najveće prednosti korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije, ispitanici su mogli odabrati više ponuđenih odgovora.

Koje su najveće prednosti korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije?	
Umrežavanje	11
Informiranje	51
Komuniciranje	35
Pristup obrazovnim sadržajima	8
Pristup zabavnim sadržajima	28
Mogućnost izrade vlastitog sadržaja	6
Ostalo	4

Tablica 7. Koje su najveće prednosti korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije?
[Izvor: Vlastita izrada]



Grafikon 7. Koje su najveće prednosti korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije?
[Izvor: Vlastita izrada]

Najviše ispitanika odgovorilo je da je najveća prednost informacijsko-komunikacijske tehnologije mogućnost informiranja. To smatraju gotovi svi ispitanici, njih čak 51 od ukupno

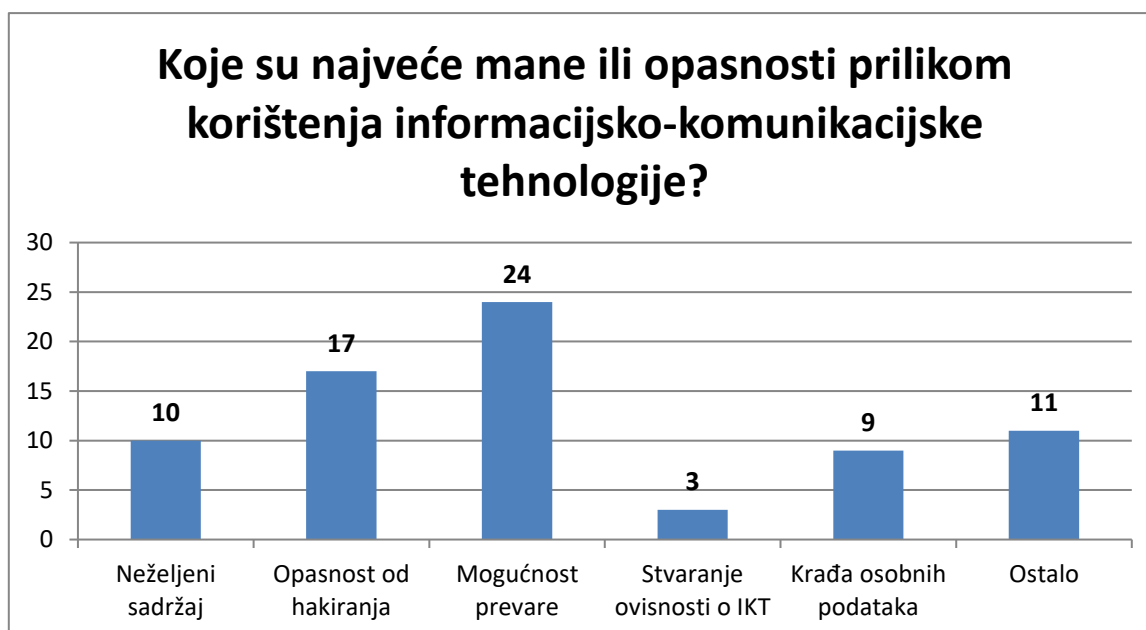
58. Njih 35 smatra da je to komuniciranje, dok ih je 28 odgovorilo da je to pristup zabavnim sadržajima. Od značajnijih odgovora još valja spomenuti umrežavanje, što je odgovorilo 11 ispitanika. Ostali su odgovorili pristup obrazovnim sadržajima te mogućnost izrade vlastitog sadržaja, a neki ispitanici ponudili su i vlastite odgovore.

7.2.5. Koje su najveće mane ili opasnosti prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije?

Na ovom pitanju također je bilo moguće odabrati više ponuđenih odgovora od njih ukupno 6.

Koje su najveće mane ili opasnosti prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije?	
Neželjeni sadržaj	10
Opasnost od hakiranja	17
Mogućnost prevare	24
Stvaranje ovisnosti o IKT	3
Krađa osobnih podataka	9
Ostalo	11

Tablica 8. Koje su najveće mane ili opasnosti prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije?
[Izvor: Vlastita izrada]



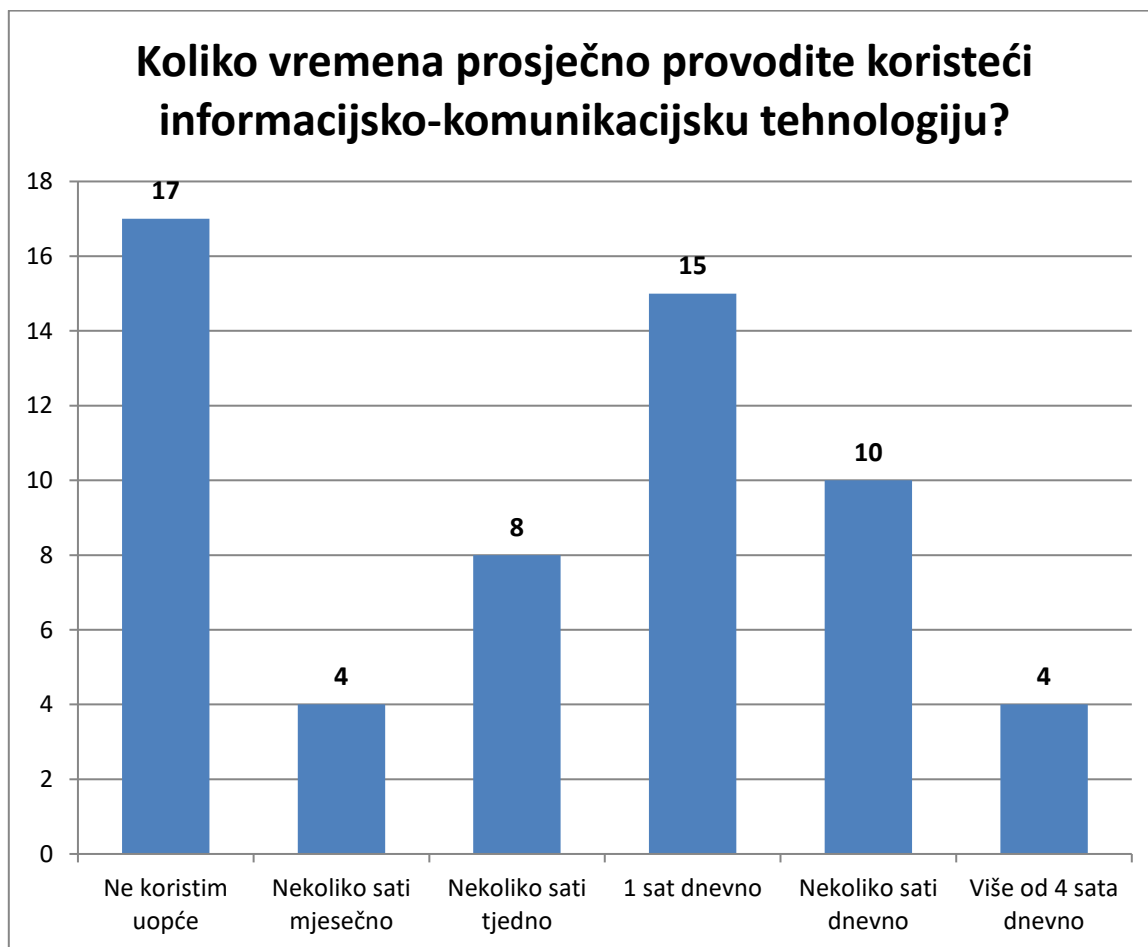
Grafikon 8. Koje su najveće mane ili opasnosti prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije?
[Izvor: Vlastita izrada]

Najvećom manom ili opasnošću ispitanici smatraju mogućnost prevare putem informacijsko-komunikacijske tehnologije. Slijedi opasnost od hakiranja, a 11 ispitanika imalo je odgovor drugačiji od ponuđenih. 10 njih smatra najvećom manom pojava neželjenog sadržaja, a njih 9 opasnošću smatra mogućnost krađe osobnih podataka. Samo njih troje smatra da opasnost može biti i stvaranje ovisnosti i informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji.

7.2.6. Koliko vremena prosječno provodite koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju?

Koliko vremena prosječno provodite koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju?	
Ne koristim uopće	17
Nekoliko sati mjesečno	4
Nekoliko sati tjedno	8
1 sat dnevno	15
Nekoliko sati dnevno	10
Više od 4 sata dnevno	4

Tablica 9. Koliko vremena prosječno provodite koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju?
[Izvor: Vlastita izrada]



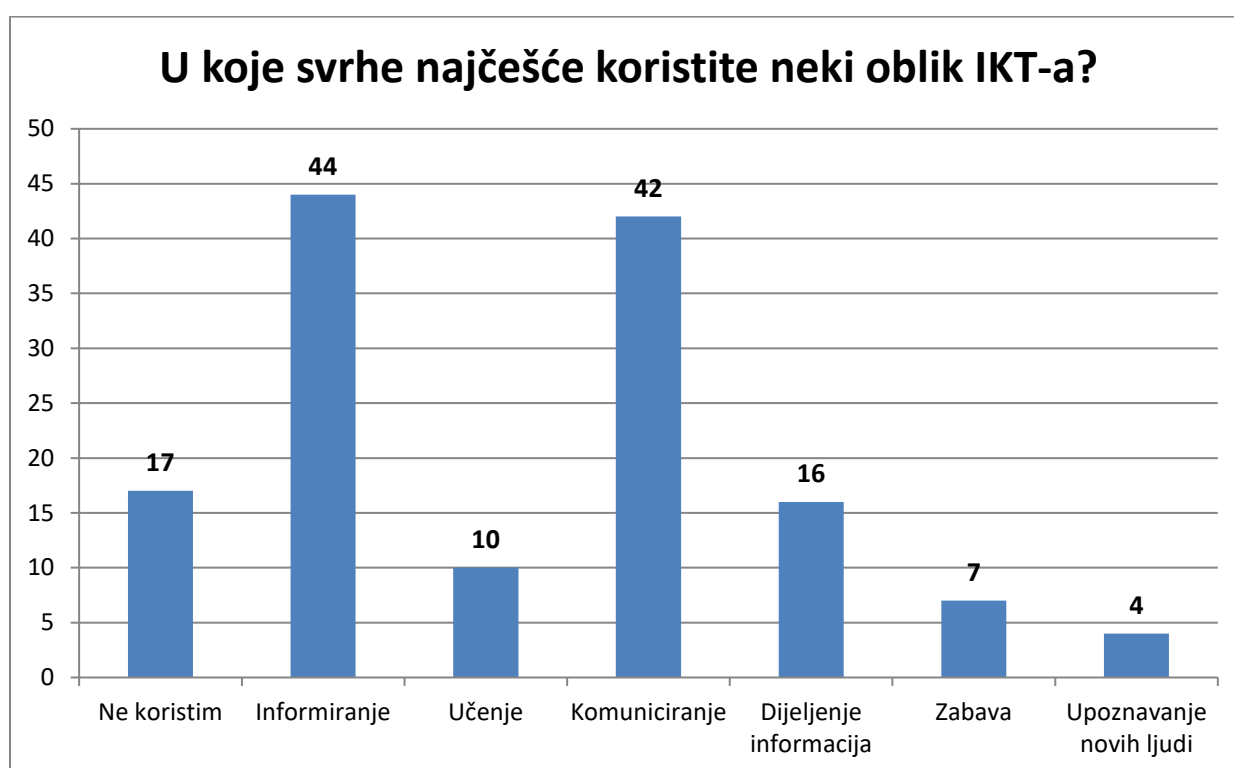
Grafikon 9. Koliko vremena prosječno provodite koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju?
[Izvor: Vlastita izrada]

Što se tiče vremena korištenja IKT-a, najveći broj ispitanika, njih 17, odgovorio je da uopće ne koristi IKT. Njih 15 odlučilo se za odgovor da IKT koriste 1 sat dnevno, desetero njih koristeći IKT provode nekoliko sati dnevno, osmero ih IKT koristi nekoliko sati tjedno, a po četvero ispitanika odlučilo se za odgovore da koriste nekoliko sati mjesečno te više od 4 sata dnevno.

7.2.7. U koje svrhe najčešće koristite neki oblik IKT-a?

U koje svrhe najčešće koristite neki oblik IKT-a?	
Ne koristim	17
Informiranje	44
Učenje	10
Komuniciranje	42
Dijeljenje informacija	16
Zabava	7
Upoznavanje novih ljudi	4

Tablica 10. U koje svrhe najčešće koristite neki oblik IKT-a?
[Izvor: Vlastita izrada]



Grafikon 10. U koje svrhe najčešće koristite neki oblik IKT-a?
[Izvor: Vlastita izrada]

Na ovo je pitanje bilo moguće odabrati više odgovora. Uvjerljivo najviše ispitanika odgovorilo je da informacijsko-komunikacijsku tehnologiju najviše koriste za informiranje i komuniciranje. Zatim, 17 ispitanika odgovorilo je da ne koristi IKT, 16 njih najviše koristi za dijeljenje informacija, 10 njih najviše uči uz pomoć korištenja IKT, sedmero se zabavlja, dok ih četvero upoznaje nove ljude. Zaključak koji se može izvesti je da su za to što su informiranje i komuniciranje najčešći odgovori, vjerojatno najzaslužnije društvene mreže jer one upravo za to i služe.

7.3. Mišljenje ispitanika o informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji

Sljedećih nekoliko pitanja zahtijevalo je mišljenje ispitanika o određenim tvrdnjama vezanim uz korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije. Uz svaku tvrdnju trebali su zaokružiti jedan od brojeva pri čemu je njihovo značenje:

1. Uopće se ne slažem, **2.** Ne slažem se, **3.** Niti se slažem, niti se ne slažem, **4.** Slažem se, **5.** U potpunosti se slažem.

Za lakše snalaženje, u tablici ispod navedene su tvrdnje o kojima se tražilo mišljenje ispitanika.

Tablica 11. Popis tvrdnji za ispitivanje

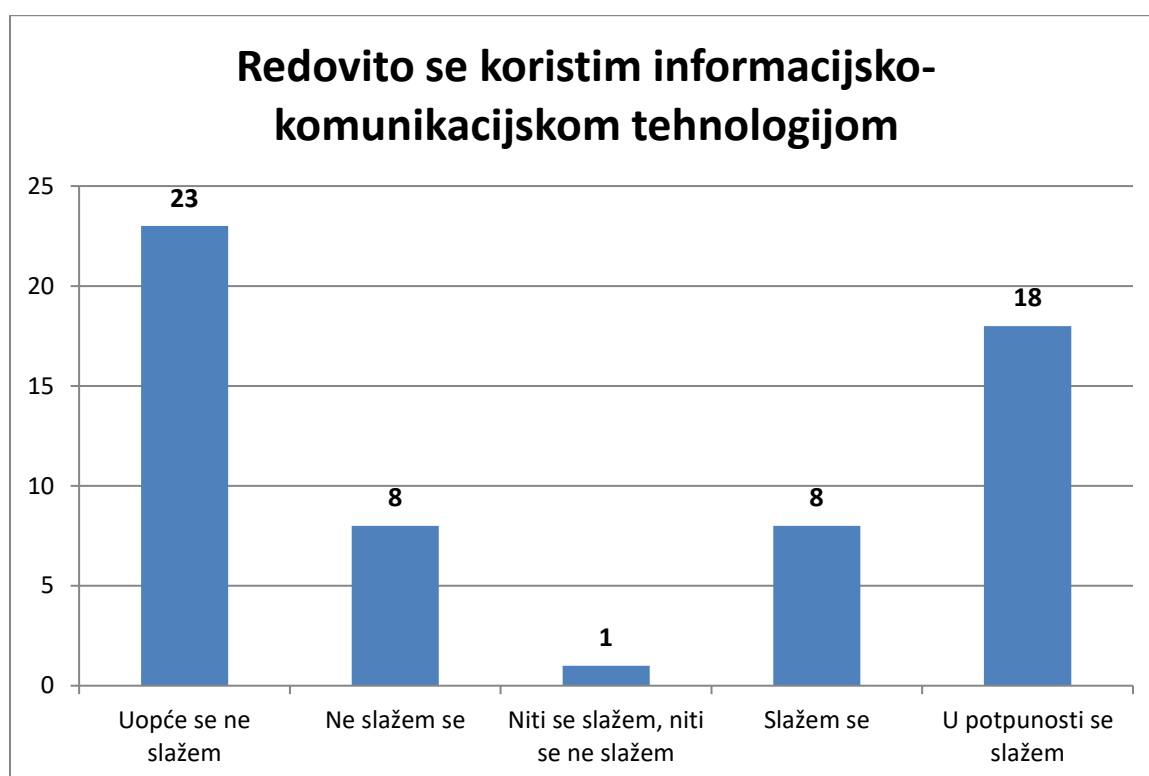
Redovito se koristim informacijsko-komunikacijskom tehnologijom.
Smatram da je informacijsko-komunikacijska tehnologija prilagođena potrebama osoba treće životne dobi.
Razumijem sve što mi nudi informacijsko-komunikacijska tehnologija.
Dobro se snalazim koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju.
Osobama treće životne dobi pružena je adekvatna mogućnost obrazovanja za korištenje IKT.
Pohađao/la sam neki oblik edukacije za korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije.
Smatram da se osobe treće životne dobi informacijsko-komunikacijskom tehnologijom teško mogu koristiti bez nečije pomoći.
Zabrinut/a sam zbog dostupnosti mojih podataka na internetu.
Smatram da su prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije osobe treće životne dobi više izložena opasnostima od mlađih osoba.
Osobe treće životne dobi mogu ostvariti osobni napredak koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju.

[Izvor: Vlastita izrada]

7.3.1. Redovito se koristim informacijsko-komunikacijskom tehnologijom

Redovito se koristim informacijsko-komunikacijskom tehnologijom	
Uopće se ne slažem	23
Ne slažem se	8
Niti se slažem, niti se ne slažem	1
Slažem se	8
U potpunosti se slažem	18

Tablica 12. Redovito se koristim informacijsko-komunikacijskom tehnologijom
[Izvor: Vlastita izrada]



Grafikon 11. Redovito se koristim informacijsko-komunikacijskom tehnologijom
[Izvor: Vlastita izrada]

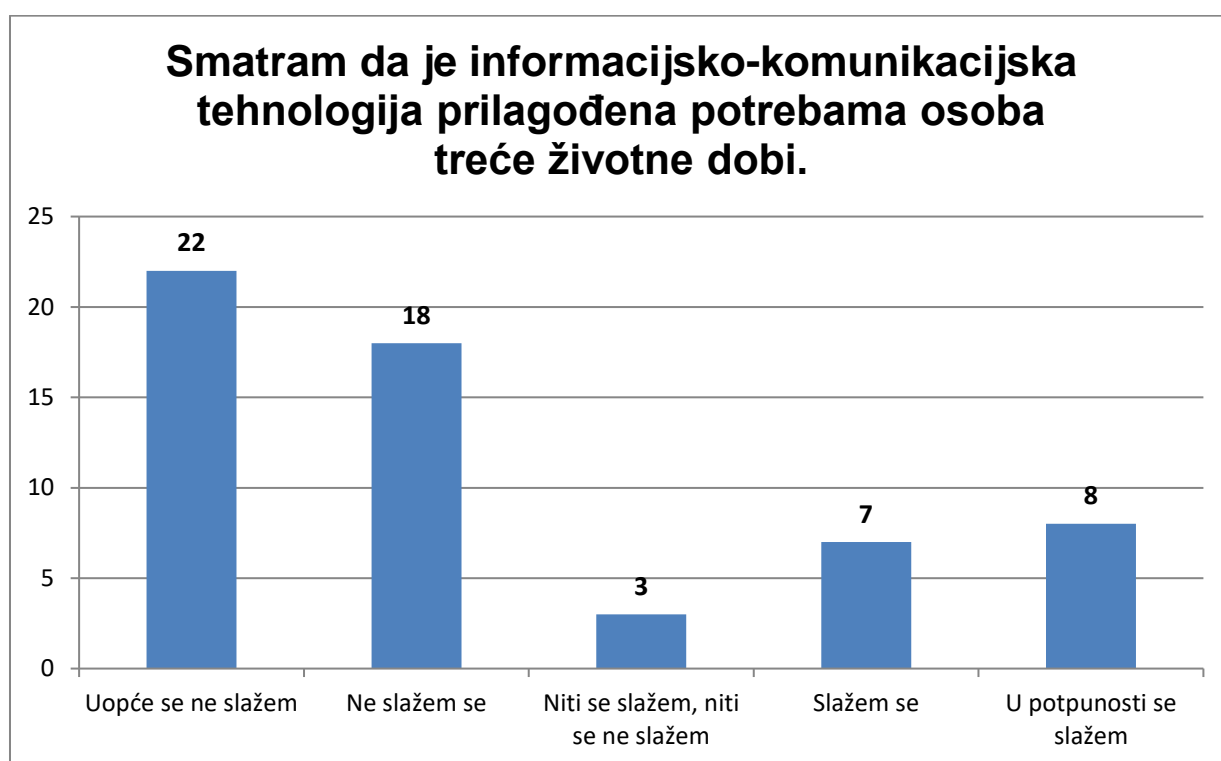
Što se tiče korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije, odgovori su prilično očekivani s obzirom na prijašnji dio ankete. 23 ispitanika se uopće ne slaže s tvrdnjom, što znači da uopće ne koristi informacijsko-komunikacijsku tehnologiju. S druge strane, njih 18 se slaže u potpunosti pa je zaključak da se oni često koriste njome. Po osam ispitanika odgovorilo je da se ne slaže i slaže, dok je jedan ostao neodlučan.

7.3.2. Smatram da je informacijsko-komunikacijska tehnologija prilagođena potrebama osoba treće životne dobi

Smatram da je informacijsko-komunikacijska tehnologija prilagođena potrebama osoba treće životne dobi.	
Uopće se ne slažem	22
Ne slažem se	18
Niti se slažem, niti se ne slažem	3
Slažem se	7
U potpunosti se slažem	8

Tablica 13. Smatram da je informacijsko-komunikacijska tehnologija prilagođena potrebama osoba treće životne dobi

[Izvor: Vlastita izrada]



Grafikon 12. Smatram da je informacijsko-komunikacijska tehnologija prilagođena potrebama osoba treće životne dobi

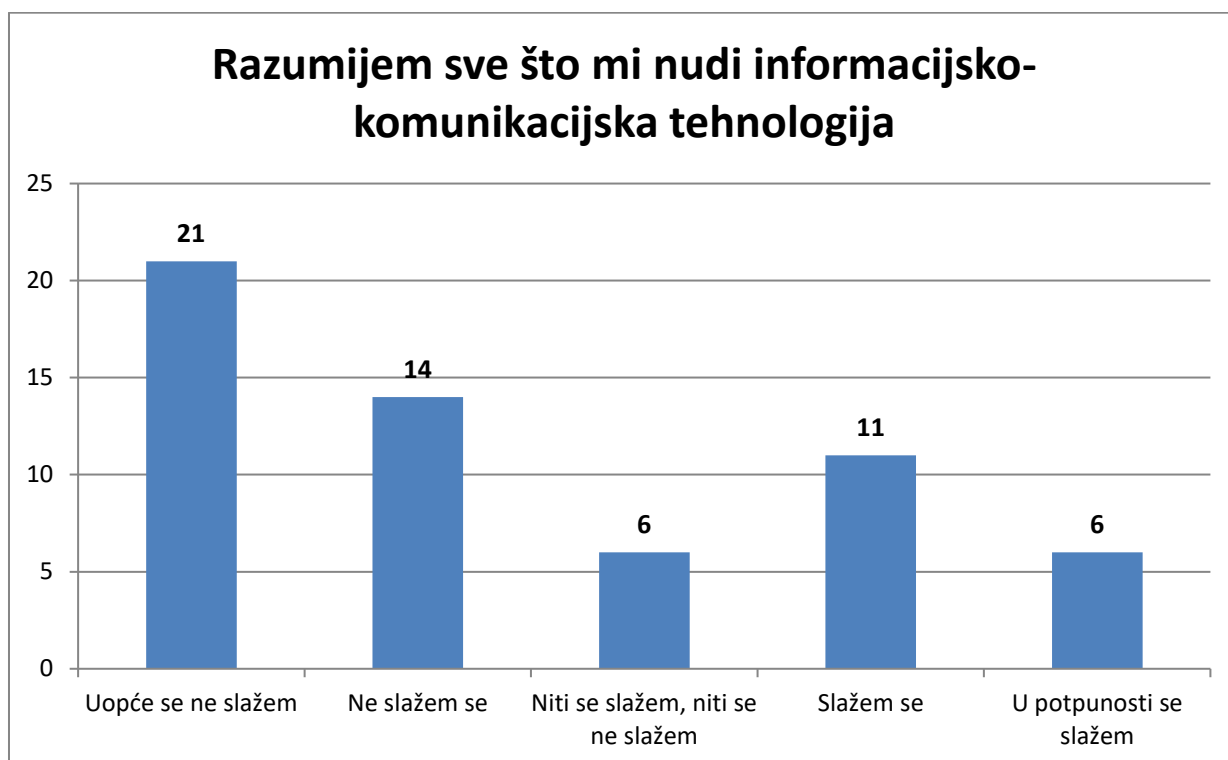
[Izvor: Vlastita izrada]

Ono što zabrinjava kod ove tvrdnje je da većina ispitanika smatra kako informacijsko-komunikacijska tehnologija nije prilagođena potrebama osoba treće životne dobi. Njih 22 je u potpunosti tog stava, 18 osoba ima nešto blaži stav, no zajedno to čini 40 osoba, tj. gotovo 70% ispitanika koji imaju takvo mišljenje. Tek se njih 15-ak slaže da je IKT prilagođen starijim osobama. Ono što se može pretpostaviti da se većina koja se ne slaže s tvrdnjom vjerojatno susrela s IKT, no nije imala odgovarajuću pomoć ili edukaciju da savlada korištenje Ikt.

7.3.3. Razumijem sve što mi nudi informacijsko-komunikacijska tehnologija

Razumijem sve što mi nudi informacijsko-komunikacijska tehnologija.	
Uopće se ne slažem	21
Ne slažem se	14
Niti se slažem, niti se ne slažem	6
Slažem se	11
U potpunosti se slažem	6

Tablica 14. Razumijem sve što mi nudi informacijsko-komunikacijska tehnologija
[Izvor: Vlastita izrada]



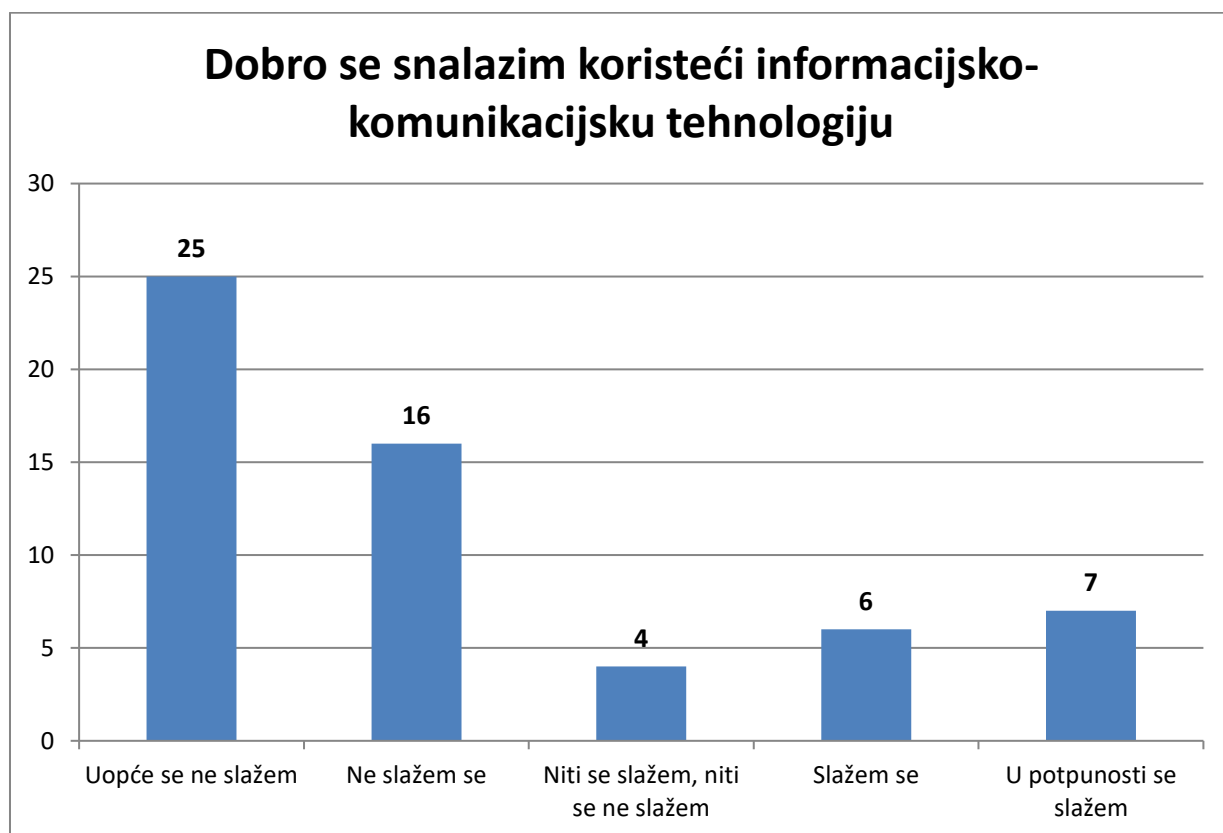
Grafikon 13. Razumijem sve što mi nudi informacijsko-komunikacijska tehnologija

Očekivano, s obzirom na odgovore u prošlim pitanjima ankete, većina ispitanika je odgovorila da ne razumije sve što im nudi informacijsko-komunikacijska tehnologija. Radi se o više od polovice ispitanika. Potrebno je izraziti sumnju u odgovore ispitanika koji su odgovorili da razumiju sve što im IKT nudi, a radi se o nešto manje od trećine ispitanika. Moguće je pretpostaviti da oni misle da razumiju sve, a zapravo nisu upoznati sa svim dostupnim mogućnostima IKT-a. Ipak, treba priznati da je i mlađa populacija rijetko upoznata sa svim mogućnostima jer se korištenje IKT-a većine ljudi svodi na komuniciranje putem društvenih mreža, korištenje osnovnih programa za uređivanje teksta i fotografija, zabavu, informiranje, dijeljenje informacija i slično.

7.3.4. Dobro se snalazim koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju

Dobro se snalazim koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju.	
Uopće se ne slažem	25
Ne slažem se	16
Niti se slažem, niti se ne slažem	4
Slažem se	6
U potpunosti se slažem	7

Tablica 15. Dobro se snalazim koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju
[Izvor: Vlastita izrada]



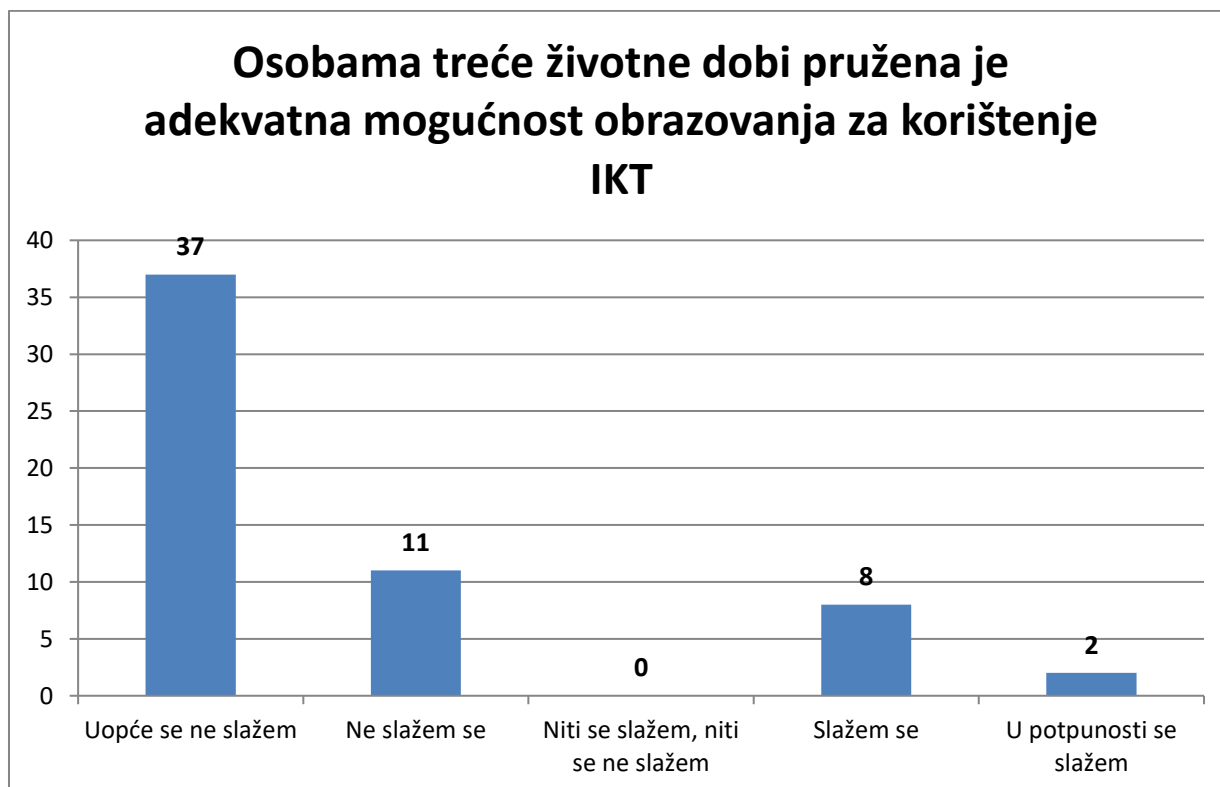
Grafikon 14. Dobro se snalazim koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju
[Izvor: Vlastita izrada]

Kao i na prethodnim pitanjima, i ovdje je većina ispitanika izrazila negativan stav. Sedamdesetak posto njih odgovorilo je da se ne snalazi pretjerano dobro u korištenju informacijsko-komunikacijske tehnologije. Tek je manji dio ispitanika, 13 od njih 58, odgovorio da se dobro snalaze koristeći IKT. Pretpostavka je da većina onih koji se ne snalaze dobro, ili koriste pomoć u uporabi IKT-a ili uopće ne koriste.

7.3.5. Osobama treće životne dobi pružena je adekvatna mogućnost obrazovanja za korištenje IKT

Osobama treće životne dobi pružena je adekvatna mogućnost obrazovanja za korištenje IKT.	
Uopće se ne slažem	37
Ne slažem se	11
Niti se slažem, niti se ne slažem	0
Slažem se	8
U potpunosti se slažem	2

Tablica 16. Osobama treće životne dobi pružena je adekvatna mogućnost obrazovanja za korištenje IKT
[Izvor: Vlastita izrada]



Grafikon 15. Osobama treće životne dobi pružena je adekvatna mogućnost obrazovanja za korištenje IKT
[Izvor: Vlastita izrada]

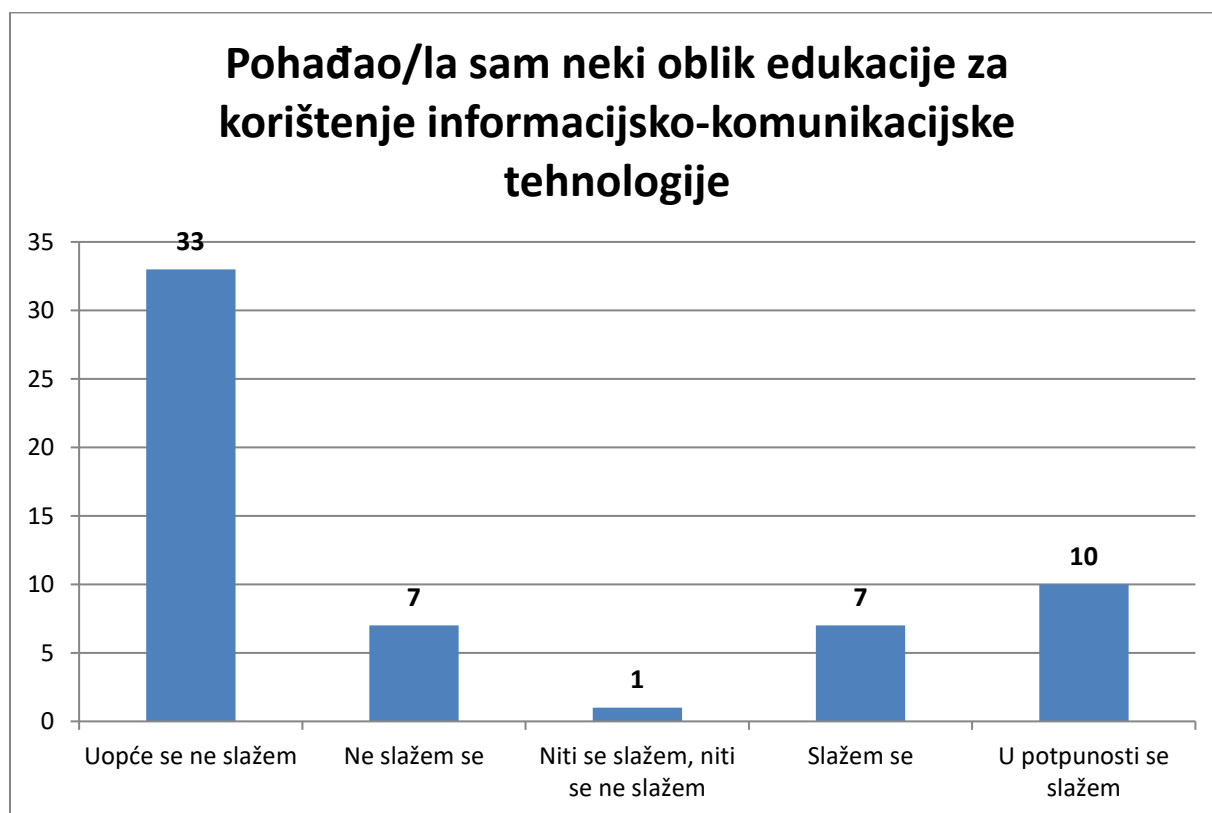
Što se tiče mogućnosti obrazovanja osoba treće životne dobi za korištenje IKT, čini se da starija populacija nije zadovoljna s onime što im se nudi, barem u ovoj sredini. Iako su u posljednje vrijeme sve češći programi edukacije namijenjeni upravo starijim osobama, velika većina ispitanika odgovorila je da im nije pružena adekvatna mogućnost obrazovanja za korištenje IKT.

7.3.6. Pohađao/la sam neki oblik edukacije za korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije

Pohađao/la sam neki oblik edukacije za korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije.	
Uopće se ne slažem	33
Ne slažem se	7
Niti se slažem, niti se ne slažem	1
Slažem se	7
U potpunosti se slažem	10

Tablica 17. Pohađao/la sam neki oblik edukacije za korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije

[Izvor: Vlastita izrada]



Grafikon 16. Pohađao/la sam neki oblik edukacije za korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije

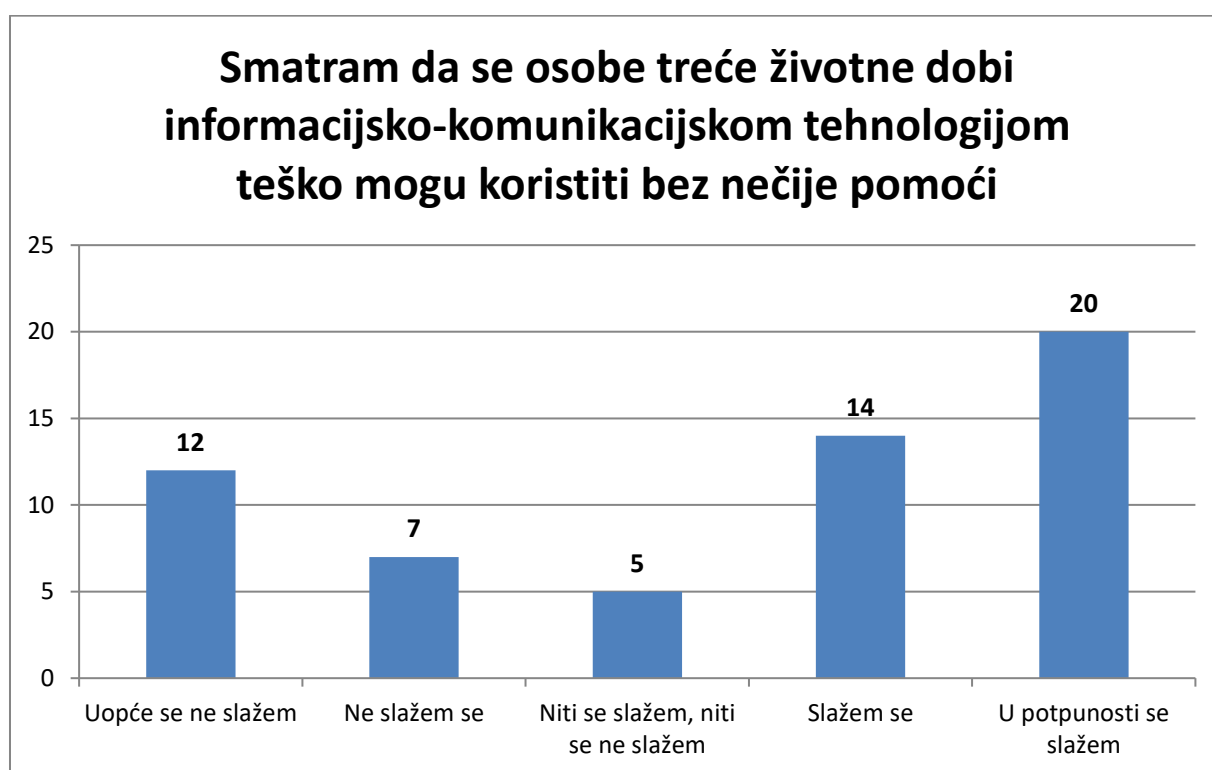
[Izvor: Vlastita izrada]

Ova je tvrdnja srodno s prethodnom tvrdnjom gdje je većina ispitanika odgovorila da nije zadovoljna mogućnostima edukacije koje im se nudi. Shodno tome, otprilike sličan broj ispitanika odgovorio je da nije pohađao neki oblik edukacije za korištenje IKT, no ipak je nešto veći broj onih koji jesu pohađali edukaciju.

7.3.7. Smatram da se osobe treće životne dobi informacijsko-komunikacijskom tehnologijom teško mogu koristiti bez nečije pomoći

Smatram da se osobe treće životne dobi informacijsko-komunikacijskom tehnologijom teško mogu koristiti bez nečije pomoći.	
Uopće se ne slažem	12
Ne slažem se	7
Niti se slažem, niti se ne slažem	5
Slažem se	14
U potpunosti se slažem	20

Tablica 18. Smatram da se osobe treće životne dobi informacijsko-komunikacijskom tehnologijom teško mogu koristiti bez nečije pomoći
[Izvor: Vlastita izrada]



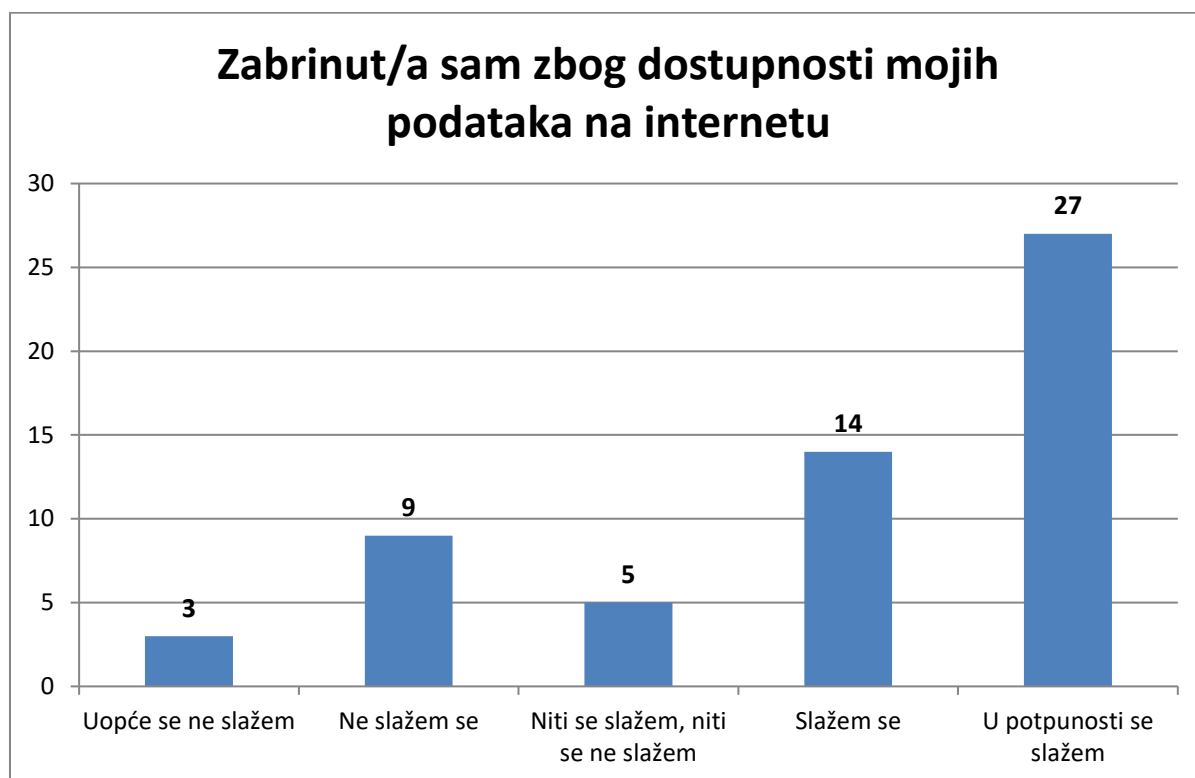
Grafikon 17. Smatram da se osobe treće životne dobi informacijsko-komunikacijskom tehnologijom teško mogu koristiti bez nečije pomoći
[Izvor: Vlastita izrada]

Većina ispitanika smatra da ne može koristiti IKT bez nečije pomoći. Ovdje se paralela može povući s anketnim pitanjem u kojem se ispitanike pitalo na koji način koriste računalo. Otprilike jednak broj ispitanika koji je tada odgovorio da koristi uz nečiju pomoć, sada je odgovorio isto, što daje vjerodostojnost provedenom istraživanju. Ipak, određeni dio ispitanika smatra da se IKT-om mogu koristiti i bez pomoći, a taj je broj sličan onom broju ispitanika koji se računalom koriste samostalno.

7.3.8. Zabrinut/a sam zbog dostupnosti mojih podataka na internetu

Zabrinut/a sam zbog dostupnosti mojih podataka na internetu.	
Uopće se ne slažem	3
Ne slažem se	9
Niti se slažem, niti se ne slažem	5
Slažem se	14
U potpunosti se slažem	27

Tablica 19. Zabrinut/a sam zbog dostupnosti mojih podataka na internetu
[Izvor: Vlastita izrada]



Grafikon 18. Zabrinut/a sam zbog dostupnosti mojih podataka na internetu
[Izvor: Vlastita izrada]

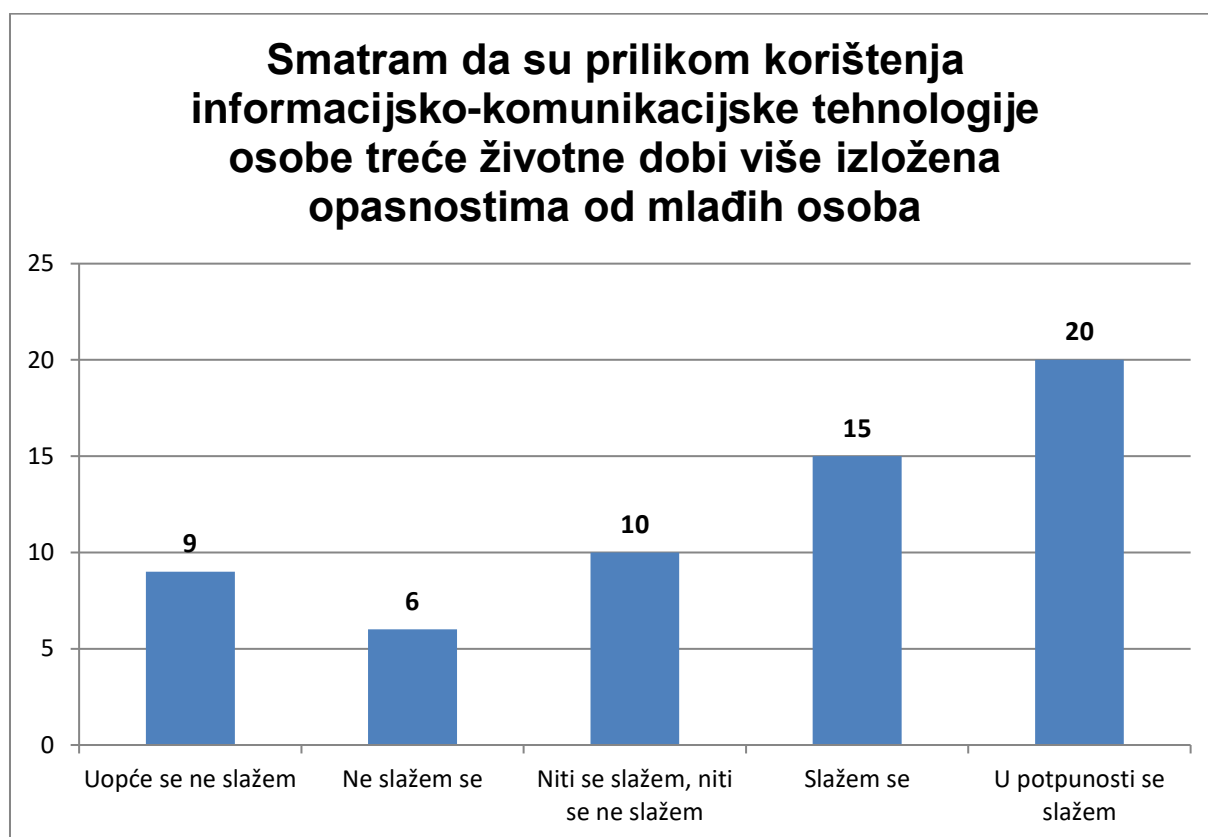
U teorijskom dijelu rada bilo je govora o opasnostima korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije, a pritom se posebno naglašavala krađa osobnih podataka. To je problem koji se često javlja zbog nepažnje pojedinca, a često su to osobe treće životne dobi. Srećom, većina ispitanika zabrinuta je zbog dostupnosti njihovih podataka na internetu, što znači da su svjesni situacije i vjerojatno oprezni po tom pitanju. Ipak, gotovo petina ispitanika nije zabrinuta, što je možda dobra sugestija da je ispitanicima potrebna edukacija o dostupnosti podataka na internetu i mogućnostima njihove krađe.

7.3.9. Smatram da su prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije osobe treće životne dobi više izložena opasnostima od mlađih osoba

Smatram da su prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije osobe treće životne dobi više izložena opasnostima od mlađih osoba.	
Uopće se ne slažem	9
Ne slažem se	6
Niti se slažem, niti se ne slažem	10
Slažem se	15
U potpunosti se slažem	20

Tablica 20. Smatram da su prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije osobe treće životne dobi više izložena opasnostima od mlađih osoba

[Izvor: Vlastita izrada]



Grafikon 19. Smatram da su prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije osobe treće životne dobi više izložena opasnostima od mlađih osoba

[Izvor: Vlastita izrada]

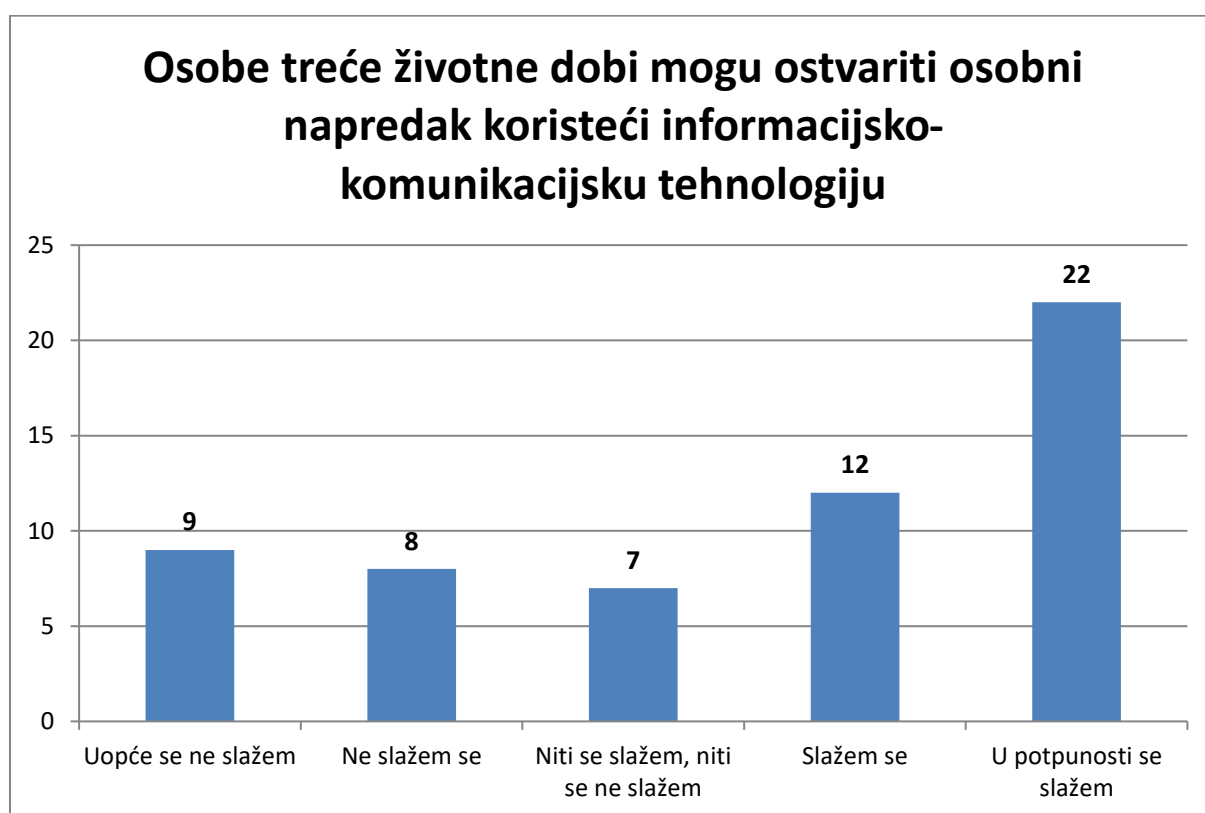
Ova tvrdnja je povezana na prethodnu tvrdnju. Većina ispitanika smatra da su pri korištenju IKT-a više ozloženi opasnostima od mlađih osoba. Dio njih se ne slaže s tom tvrdnjom, a činjenicu da se većina slaže možemo potkrijepiti time što nisu pohađali nikakve edukacije po tom pitanju, vjerojatno je dio njih zbog toga odustao i od korištenja samog IKT-a, a ono što je sigurno je da su zbog toga oprezniji.

7.3.10. Osobe treće životne dobi mogu ostvariti osobni napredak koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju

Osobe treće životne dobi mogu ostvariti osobni napredak koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju.	
Uopće se ne slažem	9
Ne slažem se	8
Niti se slažem, niti se ne slažem	7
Slažem se	12
U potpunosti se slažem	22

Tablica 21. Osobe treće životne dobi mogu ostvariti osobni napredak koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju

[Izvor: Vlastita izrada]



Grafikon 20. Osobe treće životne dobi mogu ostvariti osobni napredak koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju

[Izvor: Vlastita izrada]

Kako populacija stari, tako je sve upoznatija s IKT-om. Baš iz tog razloga je posebno zanimljiva posljednja tvrdnja na koju su odgovorili ispitanici, a odnosi se na mogućnost ostvarivanja osobnog napretka pri korištenju IKT-a. Gotovo četrdeset posto ispitanika smatra da je to moguće. Manje od trećine njih smatra da to nije moguće i može se pretpostaviti da vjerojatno zbog toga ni ne koriste IKT.

8. ZAKLJUČAK

Korištenje informacijske tehnologije, kao i komunikacija putem iste postala je dio svakodnevice, s tendencijom rasta u budućnosti zbog starenja populacije koja je upoznata s njom i dolaska novih generacija koje je koriste, stoga je potrebno proučavati je.

Do starenja populacije upoznate s IKT-om dijelom dolazi prirodnim putem, protekom godina, no mijenjaju se i psihofizičke osobine ljudi, medicina je napredovala i ljudi žive sve dulje. Nude im se i razne mogućnosti obrazovanja i edukacije, sve je rašireniji koncept cjeloživotnog obrazovanja, a u posljednje vrijeme sve se više ističu brojni informatički tečajevi za starije ljude koje provode volonteri ili se oni simbolično naplaćuju.

Istraživanje je pokazalo kako se dobar dio osoba treće životne dobi služi IKT-om, neki uz pomoć, neki samostalno. Poveznica se može povući s obrazovanjem pojedinca. Starija populacija s visokim obrazovanjem spremnija je na promjene i prihvaćanje istih, konkretno korištenje tehnoloških noviteta. Određenom dijelu ljudi IKT je u njihov svijet ušao prisilno, zbog posla.

Prema istraživanju, osobe treće životne dobi IKT uglavnom služe kako bi se informirale, komunicirale s drugima, a nerijetko im služi i za zabavu ili umrežavanje. Što se tiče vremena njihova korištenja, može se zaključiti da je ono prosječno i da, osobe koje koriste IKT, dnevno to rade otprilike jedan sat.

Riječi je bilo i opasnostima i manama korištenja IKT-a, a prema odgovorima ispitanika, izvučen je zaključak kako je, srećom, većina njih upoznata s problemima koji se mogu susresti prilikom korištenja IKT. Ipak, kako jedan dio osoba nije uvidio taj problem, može se zaključiti da s osobama treće životne dobi treba raditi po tom pitanju, a to je izazov za cijelo društvo. Većina starijih ljudi smatra da može ostvariti osobni napredak koristeći IKT i to mora biti podstrek svima da im se to omogući u što većoj mjeri.

9. SMJERNICE ZA DALJNJA ISTRAŽIVANJA

Proučavanje razvoja informacijsko-komunikacijske tehnologije je vrlo zanimljiva i aktualna tema. Nema baš mnogo istraživanja usmjerenih na osobe treće životne dobi, pogotovo u ovom smislu informatike i komunikacija jer je to područje i općenito tek nedavno postalo aktualno, a njihova povezanost s osobama treće životne dobi je samo jedan manji dio mogućeg smjera istraživanja.

O starijim osobama postoje razni stereotipi, no konkretnih podataka, dobivenih istraživanjima gotovo da i nema, barem ne u kontekstu potrebnim za ovu temu. Iz tog razloga je svaka spoznaja zanimljiva i nudi osnovu za daljnja istraživanja po toj temi.

Prijedlog za daljnja istraživanja je da se ona usmjere na razne tečajeve, škole informatike i slično, koje se provode za osobe treće životne dobi. Njih uglavnom nude volonteri, studenti i specijalizirane ustanove. Istraživanje bi bilo najbolje provesti upravo na jednom takvom mjestu jer se u isto vrijeme mogu saznati zanimljivi podaci od onih na koje se istraživanje direktno odnosi, kao i od onih koji su stručni u tom području i u direktnom su kontaktu s njima kao podučavatelji.

LITERATURA

1. D. Romac, "Starije životno doba", 2011. [Na internetu]. Dostupno: <https://www.centarzdavlja.hr/zdrav-zivot/trecu-dob/starije-zivotno-doba> [pristupano 05.07.2018.].
2. V. Pečjak, Psihologija treće životne dobi, Naklada Prosvjeta, Zagreb, 2001.
3. Hrvatsko andragoško društvo, Andragoški glasnik, broj 1, 2011.
4. Educentar, "Sveučilište za treću životnu dob", 2018. Dostupno: <https://www.educentar.net/Program/20796/Sveuciliste-za-trecu-zivotnu-dob/%20> [pristupano 06.07.2018.].
5. D. Popović, "Tisuću informatički opismenjenih građana treće životne dobi", Epoha zdravlja 2007. [Na internetu]. Dostupno: Hrčak, <http://hrcak.srce.hr>. [Pristupano 11.07.2018.]
6. J. Maravić, "Cjeloživotno učenje", 2003. [Na internetu]. Dostupno: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/5.html> [pristupano 13.07.2018.]
7. R. Fox, Poslovna komunikacija, 2. dopunjeno izdanje, Hrvatska Sveučilišna naklada, Pučko otvoreno učilište, Zagreb, 2006.
8. Drnasin A., "Komunikacija sa starijim osobama", 2015. [Na internetu] Dostupno: <https://www.seniori.hr/stranice/other-pages/psihosocijalne-teme/459-komunikacija-sa-starijim-osobama> [pristupano 17.07.2018.]
9. Cvjetičanin B., "Komunikacija", Zarez, 2005. [Na internetu]. Dostupno: <http://www.zarez.hr/clanci/komunikacija> [pristupano 20.07.2018.]
10. E. Schmidt i J. Cohen, Novo digitalno doba. Zagreb: Profil, 2014
11. M. Zdelar, "Revolucija komunikacije mladih: Tehnologija nam ukrala riječi?", 2013. [Na internetu]. Dostupno: <https://www.srednja.hr/jeste-li-znali/revolucija-komunikacije-mladih-tehnologija-nam-ukrala-rijeci/> [pristupano 20.07.2018.].
12. V. Čerić i sur., Poslovno računarstvo, Znak d.o.o. Zagreb, 1998.
13. V. Čerić i sur., Informacijska tehnologija u poslovanju, Element, Zagreb, 2004.
14. V.M., 15.06.2016., "Volonteri s FOI-a učiti će starije ljude kako poslati e-mail i zvati preko Skype-a", [Na internetu] Dostupno: <http://www.varazdinske-vijesti.hr/magazin/volonteri-s-foi-a-ucit-ce-starije-ljude-kako-poslati-e-mail-i-zvati-preko-skype-a-7072/> [pristupano: 28.07.2018.]
15. „Varaždinski umirovljenici naučili googlati, surfati i lajkati na facebooku“ (12.01.2016.) [Na internetu] Dostupno: <http://trecadob.com/varazdinski-umirovljenici-naucili-googlati-surfati-i-lajkati-na-facebooku-2/> [pristupano: 28.07.2018.]

PRILOZI

Suglasnost za provođenje ankete

Obiteljski dom sv. Barbara

Lunjkovec 7

42 231 LUNJKOVEC

U Lunjkovcu,

24. lipnja, 2018.

Ime i prezime studenta: Dario Hrašćanec

Naziv istraživanja: Provođenje ankete na temu "Korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije osoba treće životne dobi"

Cilj i svrha istraživanja: Cilj ovog istraživanja je izvođenje zaključaka o korištenju informacijsko-komunikacijske tehnologije osoba treće životne dobi, u svrhu izrade diplomskog rada na Fakultetu organizacije i informatike Varaždin, diplomskog studija Ekonomika poduzetništva uz mentorstvo izv. prof. dr. sc. Violete Vidaček Hainš.

Ovim dokumentom se potvrđuje da je Obiteljski dom sv. Barbara suglasan s provođenjem istraživanja nad njihovim štićenicima te da se rezultati istraživanja mogu koristiti u izradi diplomskog rada na temu "Korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije osoba treće životne dobi".

Obiteljski dom sv. Barbara
OBITELJSKI DOM SV. BARBARA
ZA STARE I NEMOĆNE
Lunjkovec
Predstornik: Miroslav Strah
OIB: 66310293519

Anketa

Poštovani,

Moje ime je Dario Hrašćanec i student sam 2. godine diplomskog studija Ekonomika poduzetništva na Fakultetu organizacije i informatike. U sklopu diplomskog rada provodim istraživanje na temu: Korištenje informacijske tehnologije osoba treće životne dobi. Ljubazno Vas molim da iskreno odgovorite na postavljena pitanja. Anketa je u potpunosti anonimna i nigdje se ne upisuje Vaše ime i prezime, a rezultati se obrađuju grupno. Pojedinačni rezultati neće se dati na uvid trećim osobama.

Unaprijed hvala,

Dario Hrašćanec

1. Spol: M Ž
2. Dob (zaokruži): 50-55 56-60 61-65 66-70 71-75 75+
3. Obrazovanje: _____
4. Radno mjesto prije umirovljenja: _____
5. Koristite li se računalom?
 - a) Koristim samostalno
 - b) Koristim uz tuđu pomoć
 - c) Ne koristim
6. Gdje ste se prvi put susreli s računalom?

7. Jeste li bili prisiljeni koristiti računalo zbog posla? DA NE

8. Koje su najveće prednosti korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije?

Moguće je odabrati više odgovora.

- umrežavanje
 - informiranje
 - komuniciranje
 - pristup obrazovnim sadržajima
 - pristup zabavnim sadržajima
 - mogućnost izrade vlastitog sadržaja
 - ostalo (navedite):
-

9. Koje su najveće mane ili opasnosti prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije? Moguće je odabrati više odgovora.

- neželjeni sadržaj
 - opasnost od hakiranja
 - mogućnost prevare
 - stvaranje ovisnosti o IKT
 - krađa osobnih podataka
 - ostalo (navedite):
-

10. Koliko vremena prosječno provodite koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju? Odaberite jedan odgovor.

- Ne koristim računalo
- Nekoliko sati mjesečno
- Nekoliko sati tjedno
- 1 sat dnevno
- Nekoliko sati dnevno
- Više od 4 sata dnevno

11. U koje svrhe najčešće koristite neki oblik IKT-a? Moguće je odabrati više odgovora.

- Ne koristim računalo
- Informiranje
- Učenje
- Komuniciranje
- Dijeljenje informacija
- Zabava
- Upoznavanje novih ljudi

Sljedećih nekoliko pitanja zahtijeva vaše mišljenje o nekim tvrdnjama vezanim uz korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije. Molim da uz svaku tvrdnju zaokružite jedan od brojeva pri čemu brojevi znače:

1. Uopće se ne slažem
2. Ne slažem se
3. Niti se slažem, niti se ne slažem
4. Slažem se
5. U potpunosti se slažem

12.	Redovito se koristim informacijsko-komunikacijskom tehnologijom.	1	2	3	4	5
13.	Smatram da je informacijsko-komunikacijska tehnologija prilagođena potrebama osoba treće životne dobi.	1	2	3	4	5
14.	Razumijem sve što mi nudi informacijsko-komunikacijska tehnologija.	1	2	3	4	5
15.	Dobro se snalazim koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju.	1	2	3	4	5
16.	Osobama treće životne dobi pružena je adekvatna mogućnost obrazovanja za korištenje IKT.	1	2	3	4	5
17.	Pohađao/la sam neki oblik edukacije za korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije.	1	2	3	4	5
18.	Smatram da se osobe treće životne dobi informacijsko-komunikacijskom tehnologijom teško mogu koristiti bez nečije pomoći.	1	2	3	4	5
19.	Zabrinut/a sam zbog dostupnosti mojih podataka na internetu.	1	2	3	4	5
20.	Smatram da su prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije osobe treće životne dobi više izložena opasnostima od mlađih osoba.	1	2	3	4	5
21.	Osobe treće životne dobi mogu ostvariti osobni napredak koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju.	1	2	3	4	5

Popis grafikona

Grafikon 1. Spol ispitanika.....	14
Grafikon 2. Dob ispitanika	15
Grafikon 3. Stupanj obrazovanja ispitanika	16
Grafikon 4. Radno mjesto prije umirovljenja.....	17
Grafikon 5. Koristite li se računalom?	18
Grafikon 6. Jeste li bili prisiljeni koristiti računalo zbog posla?.....	19
Grafikon 7. Koje su najveće prednosti korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije?....	20
Grafikon 8. Koje su najveće mane ili opasnosti prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije?	21
Grafikon 9. Koliko vremena prosječno provodite koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju?	22
Grafikon 10. U koje svrhe najčešće koristite neki oblik IKT-a?	23
Grafikon 11. Redovito se koristim informacijsko-komunikacijskom tehnologijom.....	25
Grafikon 12. Smatram da je informacijsko-komunikacijska tehnologija prilagođena potrebama osoba treće životne dobi	26
Grafikon 13. Razumijem sve što mi nudi informacijsko-komunikacijska tehnologija.....	27
Grafikon 14. Dobro se snalazim koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju.....	28
Grafikon 15. Osobama treće životne dobi pružena je adekvatna mogućnost obrazovanja za korištenje IKT	29
Grafikon 16. Pohađao/la sam neki oblik edukacije za korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije.....	30
Grafikon 17. Smatram da se osobe treće životne dobi informacijsko-komunikacijskom tehnologijom teško mogu koristiti bez nečije pomoći.....	31
Grafikon 18. Zabrinut/a sam zbog dostupnosti mojih podataka na internetu	32
Grafikon 19. Smatram da su prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije osobe treće životne dobi više izložena opasnostima od mlađih osoba.....	33
Grafikon 20. Osobe treće životne dobi mogu ostvariti osobni napredak koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju.....	34

Popis tablica

Tablica 1. Spol ispitanika	14
Tablica 2. Dob ispitanika	15
Tablica 3. Stupanj obrazovanja ispitanika.....	15
Tablica 4. Radno mjesto prije umirovljenja	16
Tablica 5. Koristite li se računalom?.....	17
Tablica 6. Jeste li bili prisiljeni koristiti računalo zbog posla?	19
Tablica 7. Koje su najveće prednosti korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije?	20
Tablica 8. Koje su najveće mane ili opasnosti prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije?.....	21

Tablica 9. Koliko vremena prosječno provodite koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju?.....	22
Tablica 10. U koje svrhe najčešće koristite neki oblik IKT-a?	23
Tablica 11. Popis tvrdnji za ispitivanje	24
Tablica 12. Redovito se koristim informacijsko-komunikacijskom tehnologijom	25
Tablica 13. Smatram da je informacijsko-komunikacijska tehnologija prilagođena potrebama osoba treće životne dobi.....	26
Tablica 14. Razumijem sve što mi nudi informacijsko-komunikacijska tehnologija	27
Tablica 15. Dobro se snalazim koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju	28
Tablica 16. Osobama treće životne dobi pružena je adekvatna mogućnost obrazovanja za korištenje IKT	29
Tablica 17. Pohađao/la sam neki oblik edukacije za korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije.....	30
Tablica 18. Smatram da se osobe treće životne dobi informacijsko-komunikacijskom tehnologijom teško mogu koristiti bez nečije pomoći.....	31
Tablica 19. Zabrinut/a sam zbog dostupnosti mojih podataka na internetu.....	32
Tablica 20. Smatram da su prilikom korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije osobe treće životne dobi više izložena opasnostima od mlađih osoba.....	33
Tablica 21. Osobe treće životne dobi mogu ostvariti osobni napredak koristeći informacijsko-komunikacijsku tehnologiju	34